Qobyo-qoraalka Xeerka Nidaamka Xukuumadda

Xeer Lr........2014

Jamhuuriyadda Somaliland

Golaha Wasiirrada

Golaha Wasiiradu:

Markuu arkay: Qodobada 37aad iyo 80aad ee Dastuurka JSL

Markuu arkay: In dalku u baahan yahay xeer muujinaya qaab-dhismeedka hay'addaha Xukuumadda dhexe iyo wada shaqayntooda.

Markuu arkay: Baahida wayn ee loo qabo xeer kala xadeeya awooddaha hay'addaha Xukuumadda dhexe oo Xukuumadda u haya xil balaadhan.

Markuu arkay: In aanu jirin xeer si balaadhan u kala saara awooddaha, xilka iyo waajibaadka madaxda hay'addaha.

Markuu arkay: In waaxda fulinta oo ah waax balaadhan aanay lahayn xeer lagu nidaamiyo

Markuu si dhow u dersay: Dastuurka iyo shuruucda dalka.

Markuu la tashaday: Aqoon yahanka iyo waxgaradka islamarkaana qaaday daraasad, sal balaadhan oo ku saabsan Shaqada hay'addaha Xukuumadda.

Markuu garawsaday: In loo baahan yahay xeer lagu aasaaso hay'addaha Xukuumadda dhexe si loo xoojiyo isku xukunka sharciga, maamul wanaaga, dimoqraadiyada, wada-tashiga, hufnaanta iyo shaqo wanaaga.

Markuu garwaaqsaday: In si wayn loogu baahan yahay xeer lagu asteeyo mabaadida guud ee hagaya hay'addaha Xukuumadda

Wuxuu halkan ku soo saaray:

Xeerka Nidaamka Xukuumadda, Xeer Lr ---/2014

QAYBTA KOWAAD

MABAADIDA GUUD

XUBINTA KOWAAD

Qodobka (1)aad

Magaca Xeerka

Xeerkan waxa loogu yeedhayaa Xeerka Nidaamka Xukuumadda Xeer Lr. ……/2014

Qodobka (2)aad

Dabbaqaada Xeerka

Xeerkan Waxaa lagu dabbaqayaa Xukuumadda, Hay'addaheeda,Wakaaladdaheeda, Shirkadaha ay leedahay ama wax ku leedahay iyo Waaxaha la xidhiidha Xukuumadda.

Qodobka (3)aad

Eraybixin

Marka aan Xeerku si kale u sheegin, ereyadan waxa loola jeedaa:

Xukuuumad: Waxa looga jeedaa Waaxda Fulinta oo ka kooban, Madaxwayne, Madaxwayne Ku-xigeen iyo Golaha Wasiirada

Hay'addaha Xukumada: Iyada oo laga duulayo qodobka 113 ee dastuurka, hay'addaha waxa loola jeedaa Guddiyada (komishanada), Xafiisyada iyo mu'asasad kasta oo kale oo fulineed oo aan ahayn Golaha Wasiirrada, Wakaaladdaha, Shirkadaha iyo Mashaariicda.

Wasaaradda: Waxaa looga jeedaa mid ka mida Hay'addaha Xukuumadeed oo uu madax ka yahay Wasiir, isla markaana loo aasaasay si waafaqsan Xeerka.

Awooda soo saarista amar iyo go'aamo: Waxa loola jeeda awoodda sarkaal sare u leeyahay inuu soo saaro amaro iyo go'aamo sharcigu awood u siiyay soo saaristeeda.

Shirkadaha Xukuumaddu leedahay: Shirkadda ganacsi ee Xukuumaddu leedahay saamiga ugu badan.

Bahda Caddaaladda: Hay'adaha Garsoorka, Wasaaradda Caddaaladda, Mihnadlayaasha Sharciga iyo Hay'adaha kale ee Xeer ku daro.

Qodobka (4)aad

Ujeedada Xeerka

Ujeedada Xeerkani waa:

1. Dejinta sharci saldhig u ah aasaasidda hay'addaha Xukuumadda dhexe.
2. Xaddidaada xilka, waajibaadka, awooddaha iyo shaqada hay'addaha Xukuumadda dhexe
3. Kala xadaynta hawlaha iyo xilalka laamaha Xukuumadda dhexe iyo isku xidhkooda.
4. In la gaadho tayayn dhamaystiran oo la xidhiidha guud ahaan waxqabadka xukuumadda.
5. In la xaqiijiyo habsami u socodka adeegyada bulshada.
6. in si cad loo iftiimiyo, lana dhaqan geliyo, xadka u dheexeeya xilalka maamul iyo siyaasadeed ee haga, gaadhsiiyana adeegyada aasaasiga ah qaybaheeda kala duwan ee bulshada.

Qodobka (5)aad
Mabaadii'da Xeerka

Mabaadi'da hagaysa xeerku waa:

1. In shareecadda islaamku sal u tahay xeerarka Somaliland.
2. In Somaliland tahay dal dimuqraaddi ah.
3. In ka sokow Ilaahay dadku leeyahay Dawladnimada, dhammaan Hay'addaha Xukuumadduna iyaga oo dadka ka wakiil ah fulinayaan awoodda Xukuumadda si Xeerarka waafaqsan.
4. Ixtiraamka xuquuqda dadka iyo sharafta ruux walba .
5. In shacabku leeyahay awoodda.
6. In Dawladdaha hoose leeyihiin maamul hoosaad ku xadaysan Deegaan.

7. . In qaab-dhismeedka maamul ee Dalku u qaybsamo, Gobolo, Degmooyin, tuulooyin, qaabdhismeedka xukuumadduna u qaybsamo Wasaaraddo, Hay'ado, wakaalado, shirkado Xukuumaddu leedahay ama wax ku leedahay.

8. Xaqa shacabka iyo ururada metelaa u leeyihiin ka qayb qaadashada qaabaynta siyaasadda, dhaqaalaha iyo arimaha bulshada, iyada oo Xukuumaddu hirgelinayso Xeerar iyo hanaan ay kaga talo bixin karaan go'aan qaadashada saamaynaya noloshooda iyo aayahooda.

9. In awooddaha Xeerku si cad u siiyey mid ka mid ah waaxaha Xukuumadda loo wareejin karin waax kale hadaan xeer jideyn.

10. Dhismaha Xukuumaddu wuxuu u jiraa Dhawridda nafta, maalka iyo sharafta dadka, iyada oo loogu adegayo si siman oo aan kala doorasho lahayn.

Qodobka (6)aad

Xilka Xafiis Xukuumadeed

1. Xafiis Xukuumaddeed, wuxuu u aasaasan yahay adeegga danta guud, mas'uul iyo shaqaale Xukuumadeed oo kastaana waxaa ku waajib ah, in ay u gutaan xilkooda oo ugu shaqeeyaan dalka iyo dadka si ay ku dheehan tahay xilkasnimo, daacadnimo, sharaf, karti, hufnaan iyo sinaan.
2. Waxa xil Xukuumadeed qaban Kara muwaadin reer Somaliland ah.

Qodobka (7) aad

Dimmada Maaliyadeed Xukuumadda Hay'add aheeda, Wakaaladeheeda iyo Shirkadaheeda

Iyada oo la dhawrayo Qodobka 52aad ee Xeerka Madaniga hay'addaha xukuumaddu waxaay yeelanayaan dimmo maaliyadeed oo u gaar ah, waxayna si xeerarka waafaqsan ugu takri fali karaan hantidooda.

Qodobka (8) aad

Miisaaniyadda Hay'addaha iyo Shaqaalaha Cusub

Waxa waajib ah marka la aasaaso hay'ad Xukuumadeed ama la kordhiyo shaqaale Xukuumadeed in ay la socoto miisaaniyaddii loo qoondeeyey.

Qodobka (9) aad

Dhawrsanaanta Sharci ee Qaranka

Waxaa reeban in dacwad lagu soo oogo Qaranka Somaliland.

Qodobka (10) aad

Lacagta Rasmiga ah

Lacagta rasmiga ah ee dalku waa Shillinka Somaliland

Qodobka (11) aad
Shaambadaha

1. Shaambadda Dawladda waxa lagu dhufanaya qoraalada uu saxeexo Madaxwaynuhu, waxayna oolaysaa Xafiiska Madaxwaynaha.
2. Wasaaradaha, Hay'addaha kala duwan ee Xukuumadda, wakaaladaha iyo nshirkaduhu waxay yeelanayaan shaambado u gaar ah oo sida ay u ekanayaan uu Madaxwaynuhu ku soo saaro Xeer Madaxwayne.
3. Wasaaradaha, Hay'addaha kala duwan ee Xukuumadda, wakaaladaha iyo shirkaduhu waxay yeelanaysaa hal shaambad keliya oo lagu haynayo xafiiska xusuus dhawrka ee hay'adda/Wasaaradda/wakaaladda hadba siday tahay.

XUBINTA LABAAD

Xeerarka

Qodobka (12) aad

Ogaal L a'aanta Xeerka

Aqoon la'aanta xeerarku maaha cudur daar, sidaa darteed, qofna cudurdaar Kama dhigan karo ogaal la'aanta xeerka.

Qodobka (13) aad

Horusocodka Xeerarka

Xeerarku waxaay yeelanayaan raad horu socod, waxaana ka reeban in dib loo celiyo dhaqangalkooda hadaan xeer jidayn.

Qodobka (14) aad

Soo Noqosho La'aanta Xeerark a La Bedeley

Marka qodobo ama qodob ka mid ah xeer si cad wax looga beddelo, haddana mar labaad wax-ka-beddel lagu sameeyo qodobkii ama qodobadii, ma bannaana ku dhaqanka qodobadii wax ka bedelka lagu sameeyey ee xeerkii hore, hadaan si cad xeer u jidayn.

Qodobka (15) aad

Ku dhaqanka Xeerarka Si Dadban Wax Looga Bedeley

Marka, si dadban xeer wax looga bedelay, haddana wax ka beddelkii lagu sameeyo wax ka bedel, waxaa dhaqangal noqonaya xeerkii hore hadaan si kale xeer jidayn.

Qodobka (16) aad

Fasiraada Xeerarka Iyo Qoraalada Rasmiga ah

Fasiraadda xeerarka iyo qoraalada rasmiga ah waxaa aasaas u ah nuqulka soomaaliga ah, waxaana loo raacayaa fasiraadooda si waafaqsan shareecadda Islaamka, dastuurka iyo shuruucda dalka.

Qodobka (17)aad

Dabbaqaadda iyo Wax Ka Bedelka Xeerarka

Sida ku cad qodobka 75 ee Dastuurka xeerarka waxa la dabbaqayaa (30) maalmood gudahood markay ku soo baxaan Faafinta Rasmiga ah, haddaan xeerku si kale u jidayn.

Qodobka (18) aad
Nuxurka Faafinta

Faafinta Rasmiga ah waa in lagu soo saaraa, dhammaan xeerarka, amarada, wareegtooyinka maamul, ogaysiisyada, Xayiraadaha maxkamadaha iyo qoraalada kale ee rasmiga ah ee xeer ama madaxweynuhu amro faafintooda.

Qodobka (19) aad

Caddaynta Faafinta Rasmiga ah

Qoraal kasta oo ku soo baxa faafinta rasmiga ahi wuxuu caddayn ku yahay hay'adda soo saartay, haddaan la caddayn si ka duwan.

XUBINTA SADEXAAD.

Maalmaha Qaranka, Fasaxyada iyo Cabbirada

Qodobka (20) aad

Maalmaha Qaranka

Haddaan xeer si kale u jidayn waxaa maalmo Qaran ah maalmahan soo socda:

a. 18 ka May oo ah Maalinta Dawladnimada oo fasax la ahaanayo sideed iyo tobanka iyo sagaal iyo tobonka

b. 26 ka June oo ah maalinta Xoriyadda oo fasax la ahaanayo lix iyo labaatanka June.

Qodob (21) aad

Maalmaha U Gaar Ah Munaasabad

Madaxweynuhu wuxuu u astayn karaa munaasabad maalin u gaar ah.

Qodob (22) aad
Mudo Kordhinta Maalmaha Ku Beegma Fasaxyada iyo Bilawga Muddooyinka

1. Marka maalinta u dambaysa maalmaha lafulin lahaa fal, hawl, ama adeeg, ay ku beeganto maalin fasax ah, wuxuu falkaasi, hawshaasi ama adeegaasi u dhacayaa maalinta ka dambaysa maalinta fasaxa ah.

2. Mudo kasta oo aan qoraalka ay ku soo baxday lagu xusin xilliga dhaqangalkeega, waxaa xilliga bilawga dabaqaadeedu ka bilaabmayaa maalinta xigta maalinta la soo saaray.

Qodobka (23) aad

Tirsiga Mudooyinka

Tirsiga taariikheed waxaa laga raacayaa tan islaamiga ah ee Hijriyada iyo tan miilaadiyada oo u ka kooban:

1. Sannad oo ka kooban laba iyo toban bilood.
2. Bil oo ka kooban sodon maalmood hadaan la raacin tuse taariikheed oo tilmaamayawax ka duwan tirada.
3. Todobaad oo ka kooban todoba maalmood.

4. Saacad oo ka kooban lixdan miridh.
5. Miridhka oo ka kooban lixdan il-bidhiqsi.

Qodobka (24) aad

Halbeegyada Cabbiraada

Halbeegga Cabbiraadaa rasmiga ah ee dalka ka dhaqangalka ahi waa, kilomitir, mitir, mitir laba jibaaran, mitir sadex jibaaran, garaam, kilogaraam iyo litir.

XUBINTA AFRAAD

GELIDA MUCAAHADOOYINKA(HESHIISYADA) IYO HANTIDA

Qodobka (25)aad

Mucaahadooyinka(heshiisyada) Caalamiga ah

Waxaa mucaahado (heshiisyo) ku geli kara magaca Qaranka Madxaweynaha ama cidda uu qoraal ugu igmado isaga oo si cad u og nuxurkooda iyo saamayntooda siyaasadeed, dhaqan, degaan, caafimaad, mabaadi'da Xukuumadda iyo sharciba, iyada oo xaaladan dambe mucaahadada(heshiiska) Madaxweynaha loo gudbinayo si uu u ansixinayo, ama ugu gudbiyo Golaha Wakiilada hadday tahay kuwa u baahan ansixinta Golaha.

Qodobka (26)aad

Awoodda Wareejinta Hantida Maguurtada ah ee Dawladda

1. Hantida maguurtada ahi waa raasamaal uu leeyahay dalka Jamhuuriyadda Somaliland waxaana loo wareejin karaa si xeerka waafaqsan, waxaana wareejin kara Madaxweynaha iyo cidduu u igmado.
2. Markasta oo hantida maguurtada ah ee Xukuumadda xeer ogolaado in la wareejiyo, Madxaweynuhuna sidaa go'aamiyo, wuxuu Hanti dhawraha Guud iyoGaryaqaanka Guud isaga oo fulinaya go'aanka Madaxweynaha qaadayaa talaabooyinka sharci ee lagama maarmaanka ah.

Qodobka (27)aad

Ku Wareejinta Hantida Maguurtada ah ee Xukuumadda Dhexe Hay'add a ha Heer Gobol ama Degmo

1. Madaxweynuhu, marka hanti maguurto ah oo hay'ad ka mid ah h ay'adaha Xukuumadda dhexe leedahay loogu baahdo ujeedo dan guud, oo looga baahdo heer gobol ama degmo, wuxuu amri karaa in loo wareejiyo hantidaa heer gobol ama degmo, waana in Hay'addaha lihi iyaga oo raacaya amarka Madaxweynaha u wareejisaa cidda loo amray.

2. Waxa si la mid ah faqradda hore Madaxwaynuhu u kala wareejin karaa hanti hay'addaha Xukuumadda dhexe.

Qodobka (28)aad

Awoodda Wareejinta Hantida Guurtada ah

1. Mar kasta oo hanti guurto ah ay Wasaaradi wareejinayso waxaa leh awoodda wareejinta Wasiirka Wasaaradda kadib markuu helo ogolaanshaha hay'adda kale ee ay khusayso.

2. Mar kasta oo hay'ad Xukuumadeed oo an Wasaaradd ahayni go'aamiso wareejinta hanti guurto ah, waxaa leh awoodda wareejinta mas'uulka u sareeya hay'addaha, iska wareejinaya hantida, ka dib marka uu helo ogolaanshiiyaha Wasaaradda ama cidda kale ay ku xidhan tahay hay'addiisu.

QAYBTA LABAAD

XUKUUMADDA

XUBINTA KOWAAD

QAYBAHA XUKUUMADDA

Qodobka (29)aad

Xukuumadda

1. Nidaamka dalku waa nidaamka madaxweyne oo u qaybsan Waaxda Xeer-dejinta (Baarlammaan), Waaxda Garsoorka iyo Waaxda Fulinta.

2. Waaxda Fulinta oo sidoo kale loo yaqaan Xukuumadda waxay ka kooban tahay, Madaxwayne, Madaxwayne-xigeen iyo Golaha Wasiirrada.

3. Awoodda waaxda fulintana waxaa ka mas'uul ah Madaxweynaha.

4. Dalku wuxuu leeyahay Madaxweyne ku xigeen, kaas oo Madaxweynaha kala mid

ah mudada xilka, habka doorashada iyo xaaladaha banaanshiyaha jagada Madaxweynaha.

5. Madaxwaynaha iyo Madaxwayne-ku-xigeenkuna isku hal mar dalka

kama maqnaan karaan.

XUBINTA LABAAD

MADAXWAYNAHA IYO MADAXWAYNE-XIGEENKA

Qodobka (30)aad

Madaxwaynaha

1) Madaxwaynuhu waa madaxa Dawladda iyo Xukuumadda, waana astaanta midnimada muwaadiniina Jamhuuriyadda Somaliland.

2) Iyada oo aan waxba loo dhimayn xilka, waajibaadka iyo awooddaha dastuuriga ah ee Madaxwaynaha iyo kuwa ay dhigeen xeerarka kale ee dalku, Madaxwaynaha Somaliland wuxuu leeyahay awooddaha ku dhigan qodobada soo socda.

Qodobka (31)aad

Awoodda Soo Saaridda Amarro iyo Go'aa mo

Madaxwaynuhu wuxu soo saari karaa amarada, xeerarka iyo wareegtooyinka soo socda:

1. **Xeer Madaxweyne** oo ah xeerarka dastuurku ama uu xeer u igmaday(xilsaaray) soo saaristooda
2. **Amar maamul** oo ah amarada maamul ee Madaxweynaha ee la xidhiidha talaabooyinka uu hawlgal gaar ah ku amrayo.
3. **wareegto maamul**(memorandum circulars) Talaabooyinka Madaxwaynaha ee la xidhiidha arimaha maamulka gudaha hay'addaha Xukuumadda, kuwaas oo madaxwaynaha ula muuqata in lagu boorriyo dhammaan ama qayb ka mid ah hay'addaha Xukuumadda waxa lagu soo saarayaaWareegto maamul.
4. **Amarro Ciidan:** oo ah amarrada Madaxwaynuhu soo saaro isaga oo ah hogaamiyaha ciidamada.

Qodobka (32)aad

Awooddaha Madaxweynaha ee Dhawridda Hantida

Madaxwaynuhu wuxuu ku:

1. amrayaa hay'ada ay khusayso inuu qaado talaabooyin Xukuumadda dhexe

kula wareegayso hanti si dastuurka iyo sharciga waafaqsan iyada oo kla tashanay Garyaqaanka Guud..

2. amri karaa Garyaqaanka Guud inuu oogo dacwad ku saabsan hantida Xukuumaddu leedahay.

Qodobka(33)aad

Awoodda ka Dabotagga Ku Macaashida Sabab Sharci Darado ah.

Madaxweynuhu wuxuu ku wargelinayaa Garyaqaanka Guud in uu Maxkamadda awoodda u leh ka furo dacawadaha ku saabsan hantida Xukuumadda ee cidi si **sabab sharci daro ah ku sheeganayso mulkigeeda.**

Qodobka (34)aad

Korjoogtaynta Guud ee Madaxweynaha Ee Dawladdaha Hoose

Madaxweynuhu wuxuu ku leeyahay Dawladaha hoose kormeer Guud, oo uu kula soconayo xil gudashadood, wuxuuna u saari karaa Guddi maamul toosin ah marka loo baahdo isaga oo ka tashanaya Wasaarada Arimaha Gudaha.

Qodobka (35)aad

Awooddaha Magacaabista

Madaxweynuhu wuxuu u adeegsanayaa awoodda magacaabista saraakiisha sare ee Xukuumadda sida uu jideeyey dastuurku iyo xeerarka kale ee dalku.

Qodobka (36)aad

Magacaabista Xubnaha Golaha Wasiirrada

Madaxweynuhu wuxuu bilawga mudada xilkiisa magacaabayaa xubnaha Golihiisa Wasiirrada isaga oo u gudbinaya Golaha Wakiilada, waxayna xilka haynayaan mudada xilka Madaxweynaha hadaan xilka laga qaadin, is-casilin, ama aanay soo food saarin xaalad caafimaad oo uu xilka u gudan kari waayaan ama Geeriyooda.

Qodobka (37)aad

Magacaabista Ku Meelgaadhka ah

1. Marka masuulkii xilka hayey, sababo caafimaad darteed ku maqnaado, ama si kaleba xilka u gudan kari waayey ama jagadu bannaanaatay, Madaxweynuhu wuxuu si ku meelgaadh ah u magacaabi karaa sarkaal Xukuumadeed ama qof kasta oo ku munaasib ah.

2. Qofka xilka loo magacaabay wuxuu xaq u yeelanayaa mushahar marka aanu

markii horeba ahayn shaqaale Xukuumadeed ama mas'uul sare, hadduu ahaase shaqaale ama mas'uul wuxuu yeelanayaa guno xileed, waxaana xeer Madaxwayne loogu samaynayaa kab.

3. Muddada magacaabista ku meel gaadhnimadu sinaba uma dhaafi karto saddex Bilood.

Qodobka (38)aad

Awooddaha Xadaynta Shaqada Xukuumadda

Madaxweynuhu isaga oo isticmaalaya awoodihiisa xeereed wuxuu u qoondeyanayaa Xukuumadda iyo laameheeda shaqooyinka, waxaana hagaya arimahan soo socda:

a. Muhiimadda shaqadu u leedahay Xukuumadda, sida laysugu xidhayo iyada oo la tixgelinayo Nooceeda.

b. Baahida loo qabo ka hortagga, habac-sanaanta iyo kala-daadsanaanta ku timaada shaqada iyo hay'addaha Xukuumadda.

c. Ka hortagidda is-dul-fuulka xilka iyo waajibaadka.

d. Xaqiijinta in xilalka laysu raaciyey hab la maamuli karo oo ku dhisan xajmiga(culayska ama baaxadda) hawsha.

Qodobka (39)aad

Awooddaha Madaxwayne-Ku-xigeenka

Madaxweyne-ku-xigeenka JSL waa Gudoomiye ku xigeenka Golaha Wasiirrada wuxuuna u xilsaar anyahay:-

1. Ku-simidda xilka Madaxweynaha marka uu Madaxweynuhu maqan yahay ama uu buko.
2. Gudashada hawlaha uu Madaxweynuhu u igmado.
3. Qabashada xilka Madaxweynenimo marka ay jagadu bannaanaato si waafaqsan dastuurka.

XUBINTA SADEXAAD

XUBNAHA GOLAHA WASIIRRADA IYO AGAASIMAYAASHA GUUD.

Qodobka (40)aad

Golaha Wasiirrada

1. Golaha Wasiiradu waxay Madaxweynaha ka kaalmaynayaan fulinta xilkiisa iyaga oo wadajir u go'aamin doona siyaasadda guud, qorshayaasha iyo barnaamijyada Xukuumadda.

2. Xubnaha Golaha Wasiirrada waxaa ka reeban shaqo kale oo ka baxsan tan Xukuumadda.

3. Xubin kasta oo ka tirsan Golaha Wasiirrada wuxuu u xilsaaranyahay in uu guto Mas'uuliyadda madaxwaynuhu u igmaday isagoo ka duulaya Dastuurka Qaranka, xeerkadalka , Siyaasadda Xukuumadda iyo tilmaamaha Madaxweynaha iyo Dastuurka Qaranka.

4. Qofna looma Magacaabi karo xubin golaha Wasiirrada marka aanuu buuxin shuruudaha ku xidhan xubnaha loo dooranayo Golaha wakiilada.

5. Wasiirka waxa loo xil-saari karaa in ka badan Wasaaradd.

6. Lama xidhi karo xubin ka tirsan Golaha Wasiirrada marka aan lagu qaban isagoo faraha kula jira dembi ciqaabtiisu gaadhayso saddex sano ama aanu Madaxweynuhu ka qaadin dhowrsanaanta, isaga oo ku qancay soo jeedin uu u soo bandhigay Xeer ilaaliyaha Guud .

Qodobka (41)aad

Wasiirrada

Wasiiradu waxaay u xilsaaran yihiin dejinta siyaasadda, meelmarinta xil gudashada iyo waajibaadka Wasaaraddahooda, hagidooda, metelaadooda iyo kormeeridda agaasinka guud ee Wasaaradda.

Qodobka (42)aad

Xilka, Waajibaadka **iyo Awoodaha Wasiirka**

Isaga oo wasaaradiisa uga wakiil ah Madaxweynaha Xilka iyo waajibaadka Wasiirku waa:

A) Xilka iyo Waajibaadka Wasiirka

1. Hogaaminta **<u>iyo maamulka Guud ee</u>** Wasaaraddiisa.
2. Isku xidhka Wasaaradda iyo hay'addaha kale ee Xukuumadda
3. Kala talinta Madaxweynaha soo saarida amarada fulinta, xeer hoosaadyada, ogaysiisyada iyo arimaha kale ee madaxweynahu xeer u xilsaaray ee la xidhiidha arimo hoos-yimaada Wasaaraddiisa.
4. Dejinta siyaasadda iyo halbeegyada xilgudashada Wasaaradda isaga oo ka duulaya siyaasadda guud ee xukuumadda u dejisan, kuna salaysan ka midho dhallinta qorshaha horumarineed ee saamaynaya dhinacyadda maamulka iyo maaraynta guud, hiigsashada horumarin dhaqaale salbalaadhan, hagaajinta addeegyada bulshada ee daruuriga ah, horumarinta xidhiidhada caalamiga ah, iyo suggidda, adkaynta midnimadda ummadda ee ku wajahan jiritaanka Dawladnimada somaliland ee u dejisan xisbiga Xukuumadda ee soo saaray Madaxweynaha.
5. Dejinta qawaacida(Nidaamka) lagama maarmaanka u ah xilgudashadooda oo ay ka mid yihiin fulinta siyaasadda iyo ujeedooyinka Wasaaradda, qorshaha iyo maamul wanaagga.
6. Hagidda iyo ku hubinta maamulka Wasaaradda la jaanqaadka siyaasadda guud ee Xukuumadda ee ku wajahan himilooyinka loo dejiyey Wasaaradda.
7. Hirgelinta xeerarka la xidhiidha xilka Wasaaradda,
8. Isticmaalka awooddaha Wasaaraddu ku leedahay hay'addaha, wakaaladdaha iyo shirkadaha Wasaaradda hoos yimaada si waafaqsan xeerka.
9. Gudashada xil kasta oo xeer u jideeyay.
10. Dejinta hab iyo hannaan si xilli-le ah loogu qiimaynayo xil gudashada Wasaaradda, kaas oo uu sannad kiiba mar Madaxweynaha hor dhigayo.
11. U gudbinta ku talo galka Miisaaniyadda Wasaaradddiisa Madaxweynaha isaga oo u marinaya Wasaaradda maaliyadda ku talo galka kharashka Wasaaradda ee sannad maaliyadeedka dambe isaga oo ka duulaya warbixinada, hay'addaha, wakaaladdaha iyo mas'uuliyiinta hoos yimaada Wasaaradda.
12. **Saxeexida Waaranada Guud iyo mashaariicda.**
13. **Dejinta halbeegga waxqabad iyo kala sarraynta waxqabadka waaxyaha si loo joogteeyo abaal-marinta shaqaalaha.**
14. **Dejinta halbeegga shaqo wanaaga madaxda waaxyaha iyo shaqaalaha.**
15. Magacaabista iyo isku bedelka Agaasime Waaxeedyada markuu la tashado Agaasimaha Guud.
16. wuxuu awood u leeyahay in uu u igman karo qayb ka mid ah xilkiisa saraakiisha ama hawlwadeenada hoos yimaada si xeerka waafaqsan.
17. Iyada oo ay ka reeban tahay soo saarista amaro xanbaar-san ciqaabo hadaan xeer awood u siin, wuxuu soo saari karaa :

B) Awoodaha Wasiirka; awoodaha Wasiirku waa;-

1. In uu u igman karo qayb ka mid ah xilkiisa Saraakiisha ama Hawl-wadeenada hoos yimaada si Xeerka waafaqsan.
2. Iyada oo ay ka reeban tahay soo saarista amaro xambaarsan ciqaab, hadaan xeer awood u siin, wuxuu soo saari karaa;

a. **Wareegto wasiir**: oo ah qoraalo rasmi ah oo wasiiradu ku dhaqangeliyaan siyaasadda xukuumadda, isla markaana lagu tayaynayo shaqada iyo xil-gudashada.
b. **Amarro wasiir:** oo ah qoraalo rasmiya oo si gaara loogu socodsiiyey cid gaar ah, isla markaana la xidhiidha arin khaas ah.

3. Wasiirku wuxuu ku leeyahay hay'addaha, wakaaladdaha ama shirkadaha hoos yimaadda kormeer taas oo ay hagayaan.-
   a. Dhiirigelin iyo kor u qaadid la xidhiidha xilkooda, iyada oo la siinayo fursad intaan wasiirku isticmaalin awoodiisa.
   b. Iyada oo aan waxba loo dhimayn awooddaha, khibrada aqooneed ee Xeerku siiyey hay'addaha kale ee Xukuumadda waxaa kormeerka loo raacayaa sida xeerku dhigay.
   c. Iyada oo aan waxba loo dhimayn kaalinta Wasaaraddu ku leedahay hay'addaha, wakaladaha ama shirkadaha, hadana awoodda Wasaaradda waxaa loo raacayaa si waafaqsan xeerkan**.**

18. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

Qodobka (43)aad

Awooddaha iyo Waajibaadka Wasiiru-Dawlayaasha

Xilka iyo Waajibaadka Wasiiru-dawlaha waa:

1) In uu ka madax noqdo Waaxda ama qaybta Wasiirku u xilsaaro ee muhiimka u ah isku xidhka arrimaha siyaasadda guud ee wadashaqaynta hay'addaha' Wasaaraddaha, iyo laamaha kale ee dowladda si waafaqsan higsashadda qorshashaha guud ee xukuumadda.

2) Inuu ka caawiyo, kalana talaliyo wasiirka fulinta iyo meel marinta hawlaha Wasaaradda iyo himilooyinkeeda.

3) In uu ka gacansiiyo wasiirka hawlkasta oo la xidhiidha hawlaha Wasaaradda si ay u muuqato in Wasaaraddu cagta ku hayso himilooyinka horumarineed ee loo igmadday.

4) In uu si ku meelgaadh ah u fuliyo xilka wasiirka marka uu maqanyahay ama gudan kari waayo xilkiisa, ama jagadu banaanaato hadaan si kale xeer u jideyn.

5) Marka ay jiraan in ka badan hal wasiiru dawle, hadaan Madaxweynuhu midkood si gaara ugu xilsaarin xilka Wasaaradda, wuxuu wasiirku midkood u sii xilsaari karaa sii wadida hawsha Wasaaradda, markuu maqan yahay.

6) Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

Qodobka (44)aad

Xilka iyo Waajibaadka Wasiir Ku-Xigeenka

Wasiirk ku xigeenku wuxuu:

1. leeyahay xilka iyo waajibaadka wasiiru-dawlaha marka aan Wasaaraddu lahayn wasiiru dawle.
2. ka caawiyo wasiirka hawlaha iyo shaqada Wasaaradda.
3. In uu qabto wixii uu u xilsaaro Wasiirku.
4. In uu ka madax noqon karo qayb ama waax marka wasiirku u igmado.
5. In uu qabtaa hawshii kale ee wasiirku u igmado.
6. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

Qodobka (45)aad
Xilka iyo Waajibaadka Agaasimaha Guud

Agaasimaha Guud oo ah madaxa maamul ee Wasaaraddiisa oo uu magacaabidiisa iyo xil ka qaadistiisa uu Madaxwaynuhu leeyahay xilkiisa iyo waajibaadkiisu waa

1. Fulinta barnaamijyada shaqo maalmeedka Wasaaraddiisa.
2. Daba-galka iyo qiimaynta shaqada, shaqaalaha iyo madaxda waaxyaha iyada oo la raacayo Xeerka Shaqaalaha Dawladda
3. Xidhiidhinta Xarunta iyo Gobollada.
4. U soo gudbinta wasiirka warbixino ku saabsan halka shaqada Wasaaradddu marayso.
5. Xidhiidhinta iyo Dabagalka hawlaha horumarineed ee Wasaaradda.
6. Diyaarinta qorshaha Wasaaradiisa.
7. Ka qaybgelida shirarka farsamo ee heer caalami ee loo xilsaaro.
8. Kor u qaadista sawirka ama muuqaalka hay'adiisa.
9. Diyaarinta iyo isku dubaridka miisaaniyadda Wasaaraddiisa isagoo/iyadoo la xidhiidhay, agaasimayaasha waaxaha, saraakiisha goboladda/degmooyinka ee sar sare iyo dadweynaha Wasaaraddu u adeegto marka ay lagama maarmaan noqoto **si uu ugu gudbiyo wasiirka**.
10. Kor-joogtaynta iyo hubinta isu dheelitirka dakhliga iyo kharashaadka.
11. Soo saarista xisaab xidh sannadeedka.
12. Qabashada shirarka shaqaalaha Wasaaradda.

13. Kormeerka waaxyaha iyo soo saaritaanka dhaliilaha shaqadda, iyo u soo gudbinta wasiirka Xubnaha mutaystay.
14. Xidhiidhiyaa/ xidhiidhisaa hawlaha shaqo ee todobaadlaha ah.
15. Hawlgelinta shaqaalaha iyo hubinta hawl gudashadooda iyo wixii kale ee xeer u xilsaaro.
16. Hirgellinta nidaamka diiwaangelinta waxqabadka shaqaalaha iyo joogtaynta ka warbixintooda.
17. Hawgelinta iyo hagidda gudiyada Wasaaraddiisa ee agaasinkiisa hoos yimaada.
18. Qorshaynta iyo diyaarinta tabo-barada shaqaalaha.
19. Dersidda baahida shaqaale ee Wasaaradda iyo soo jeedinta kor dhintooda.
20. Soo jeedinta magacaabista iyo isku bedelka Agaasime Waaxeedyada.
21. Kharashgaraynta kharaashaadka ku jira miisaaniyadda iyo mashaariicda.
22. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

XUBINTA AFRAAD

XILKA IYO WAAJIBAADKA WASAARADDAHA

Qodobka (46)aad

Ujeedooyinka Wasaaraddaha

1. Xukuumaddu waxay yeelanaysaa Wasaaraddaha lagama maarmaanka u ah xil gudashadeeda.

2. Wasaaraddaha waxaa loo qaabaynayaa isla markaana loo hagayaa si ay u qorsheyn karaan una fulin karaan xilkooda iyada oo laga duulayo siyaasadda guud ee Xukuumadda.

Qodobka (47)aad

Xilka iyo Waajibaadka Wasaaraddaha

1. Xukuumaddu waxaay yeelanaysaa Wasaaraddaha ay u baahantahay, Wasaaraddaha fulinta/cusub ee dalka waxaa lagu aasaasayaa xeer Baarlammaan.

2. Iyada oo faqrada hore ee qodobkan waxba loo dhimin, Madaxweynuhu wuxuu awood u leeyahay isku darida iyo kala qaybinta Wasaaraddaha jira.

3. Wasaaradd kasta, waxaa loo magacaabi karaa wasiiru dawle ama/iyo wasiir ku xigeen

4. Wasaaradd waliba iyada oo ka duulaysa siyaasadda guud ee Xukuumadda waxay fulinaysaa xillka iyo waajibaadka loo igmaday ee ku xusan cutubkan ama xeer kale.

5. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka Dalku.

Qodobka (48)aad

Xilka iyo Waajibaadka Wasaaradda Madaxtooyada

Xilka iyo waajibaadka Wasaaradda Madaxtooyadu waa:

1. Diyaarinta, isku-dubaridida, ururinta iyo qorshaynta hawlaha madaxtooyada,

2. Diyaarinta warbixinada iyo ururinta xogta ka timaada laamaha Xukuumadda

3. Ka caawinta Madaxweynaha iyo Golaha Wasiirrada si ay u gutaan waajibaadkooda sida ugu wanaagsan,

4. Hubinta inay wada shaqeeyaan, si joogto ahna isaga war hayaan la-taliyayaasha Madaxweynaha.

5. Maamulida arimaha hab maamuuska ee Madaxweynaha.

6. Diyaarinta arimaha khuseeya amniga iyo ilaalada Madaxweynaha iyo amniga madaxtooyada.

7. Taageeridda iyo gacansiinta Guddiyada uu Madaxweynuhu magacaabay si ay u awooddaan inay shaqadooda u qabsadaan si tayo leh.

8. Hubinta iyo la socodka xisaabta iyo kharashaadka Madaxtooyada ee aanu si gaar ah u maamulin Madaxwaynuhu.

9. In uu ka caawiyo Golaha Wasiirrada iyo gudiyada hoos imanaya arimaha maamulka iyo xoghaynta.

10. Ururinta xogaha, go'aamada iyo warbixinaha kaa soo baxa shirarka Golaha Wasiirrada Xukuumadda Somaliland.

11. Diyaarinta ajandayaasha kulanada Golaha Wasiirrada.

12. Dejinta Miisaaniyadda madaxtooyada.

13. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

Qodobka (49)aad

Wasaaradda Beeraha

Iyada oo fulinaysa xilka Xukuumadda ka saaran dhiirigelinta wax soo saarka Beeraha, Xabagta iyo faleenka waxaa Wasaaradda Beeraha xilkeeda iyo waajibaadkeedu yahay:

1. Curinta sharciyadda, siyaasaddaha, halbeegyo iyo qorshayaal lagu horumarinaayo Beeraha Soomaliland.
2. U hawlgalka qorshaha Xukuumadda ee lagu gaadhi karo isku filaanshiiyo xaga cuntada ah.
3. Dhiirigelinta horumarka iyo isticmaalka tiknoolijiga ku haboon dhulbeereedka.
4. Asaasida iyo Maamulida adeeg fidsan oo wax ku ool ah Lana xidhiidha dhul beereedka.
5. Fududaynta suuqgeynta wax soosaarka ka yimaada beeraha dalka.
6. Samaynta habab lagu ilaaliyo laguna maamulo siidhka(shinnida-abuurka).
7. Ka hortagga Cudurada ku dhaca Dalaga Beeraha.
8. Ilaalinta iyo xakamaynta raadka taban ee isticmaalka kimikalka loo isticmaalo Beeraha.
9. Joogtaynta ilaalinta tayada siidhka iyo bixinta ruqsadihiisa.
10. Dib u habaynta iyo fidinta macaahida(dugsiyada) tababarada iyo cilmibaadhista beeraha.
11. Bixinta taageero farsamo iyo mid tababar oo la siiyo gobalada si loo dhiso tayadooda isla markaana ay u gutaan waajibaadkooda ka saaran beeraha.
12. Bixinta shahaadada beeraha
13. Ka hortagga nabaad guurka ciidda beeraha
14. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

Qodobka (50)aad

Wasaaradda Arrimaha Gudaha

Iyada oo Xukuumadda xil ka saaran yahay amniga dalka iyo dadka, xilka iyo waajibaadka Wasaaradda Arimaha Guduhu waa:

1. Ilaalinta amarka iyo kala danbeynta.
2. Sugidda ammaanka muwadiniinta iyo anshaxa guud.
3. Hubinta xasiloonida iyo ammaanka muwaadiniinta iyada oo isku xidhaysa lana kaashanaysa laamaha iyo ha'yadaha Xukuumadda.
4. Ka hortagga iyo ladagaalanka dambiyada iyo wixii keena.
5. Isku xidhka iyo isu duwidda hay'addaha amniga medeniga.
6. Ilaalinta marinada laga soo galo JSL ee xaga cirka, badda iyo dhulka
7. Qaadista tallaabooyinka ammaanka ee muhiimka u ah ilaalinta diblomaasiyiinta iyo wufuuda booqashada ku jooga dalka, xarumaha dibloomaasiyiinta, hay'addaha iyo ururada caalamiga ah.
8. Bixinta adeega ammaanka xafladaha, dabaaldegyada iyo dhacdooyinka caamka ah.
9. Ka hortagida daroogoyinka iyo waxyaalaha maandooriyaasha ah.
10. Bixinta ruqsadaha dhoofinta, soo dejinta iyo haysashada hubka fudud iyo walxaha qarxa.
11. Hirgelinta xeer-nidaamiyaayaasha maamulaya bixinta dhalashada, baasaaboorada iyo qoraalada rasmiga ah ee socdaalka.
12. U fududaynta dadka socdaalka ah ka bixida dalka iyo soo gelistiisaba,.
13. Hirgelinta go'aamada musaafirinta si sharciga waafaqsan
14. Soo saarista iyo hirgelinta qorshayaal iyo mashaariic lagu difaacayo shacabka xiliga nabada iyo dagaalka.
15. Habaynta iyo maamulka diiwaan gelinta dadka, iyo bixinta warqadaha aqoonsiga.
16. Aqoonsiga qaxoontinimada iyo magangelyada shisheeye si sharciga waafaqsan.
17. Qaadida talaabooyinka ammaan ee lagu xaqiijinayo,ammaanka, anshaxa iyo

habsami u socodka doorashooyinka iyo hawlaha aftiqaadista iyada oo isku xidhaysa hay'addaha kormeeraya anshaxa doorashooyinka.

18. Isku xidhka Xukuumadda dhexe iyo Gobollada iyo degmooyinka.
19. La shaqaynta iyo ka faa'iidaysiga waayo arganimada Wasaaradda arrimaha gudaha dalalka aynu walaalaha nahay iyo kuwa aynu saaxiibka nahay iyo ururada Gobollada iyo kuwa caalamiga ah ee ka shaqeeya la dagaalanka dembiyada.
20. Diyaarinta istiraajiyada guud ee horumarinta ciidamada booliiska, ilaalada xeebaha iyo laanta socdaalka.
21. Diyaarinta iyo horumarinta xeerarka, istiraatiijiyadaha iyo siyaasaddaha maamulada Gobollada iyo degmooyinka.
22. Hogaaminta iyo xidhiidhinta siyaasaddaha maamul daadjinta oo ku dhisan mabaadii'da maamul wanaagga.
23. Qabashada shaqo kasta oo xeerarka dalku u xilsaareen.
24. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.
25. Fulinta Go'aamada ay soo saran Maxkamaduhu.

<u>Qodobka (51)aad</u>

<u>Wasaaradda Maaliyadda</u>

Iyada oo xaqiijinaysa xilka Xukuumadda ka saaran ka hortegidda in barwaaqadu ku koobnaato dadyar isla markaana aanay dhalan dabaqado dhaqaale, kor u qaadida heerka nolosha, iyo guud ahaanba horumarinta dhaqaalaha dalka, waxaa xilka iyo waajibaadka Wasaaradda Maaliyadu yahay:

1. Dejinta miisaaniyadda Xukuumadda
2. Fulinta iyo hirgelinta sharciyadda lagu hagayo maamulka maaliyadda Xukuumadda.
3. Samaynta iyo fulinta siyaasad maaliyadeed oo taabo gal ah.
4. Soo jeedinta iyo hirgelinta hannaan iyo xeerar kor loogu qaado isla markaana lagu ilaaliyo dakhliga Xukuumadda dhexe.
5. Ururinta cashuuraha.
6. Hubinta, bixinta cashuuraha aan tooska ahayn ee ay soo xereeyaan hay'addaha kale.

7. Korjoogtayn dhaqaalaha Xukuumadda ka soo gala bixinta saamiyada shirkadaha.
8. Samaynta iyo hirgelinta siyaasad lagu samaynaayo kaydka somaliland.
9. Joojinta bixinta kharashaadka loo arko in aanay munaasib ahayn.
10. Isku dheelitirka kharashaadka iyo dakhliga Xukuumadda
11. Ka talo bixinta dhammaan mashaariicda iyo barnaamijyada horumarineed ee u baahan taageero dhaqaale ka hor intaan la ogolaanin.
12. Ka talo bixinta iyo maamulida dhammaan daymaha dibada laga qaato.
13. Ilaalinta hantida guurta iyo samaynta diiwaan dhexe oo lagu kaydiyo xogta hantida;
14. Bixinta taageero farsamo oo la xidhiidha maaliyadda oo ay siiso laamaha Xukuumadda.
15. Dejinta siyaasadda iyo istiraajiyadda dhaqaale ee dalku leeyahay oo lagu salaynayo mabaadi'da suuqa xorta ah iyo isgarabsiga hantida gaar ahaaneed, hantida wadareed iyo hantida Xukuumadda.
16. Curinta xeerarka maaliyadeed.
17. In ay xaqiijiso in fursadaha dhaqaalaha si cadaalad ah iyo sinaan ah loo qaybiyo.
18. Fulinta wixii shaqo ah ee xeerarka dalku u xilsaareen.
19. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

Qodobka(52)aad

Wasaaradda Xanaanada Xoolaha

Iyada oo gudanaysa xilka Xukuumadda ka saaran wax soo saarka xoolaha nool isla markaana dhawraysa muhiimada istiraa-ti-jiyadeed ee xoolaha nooli u leeyihiin Xukuumadda waxaa Wasaaradda Xannaanada Xoolaha xil ka saaranyahay:

1. Curinta sharciyo, xeernidaamiyaal, siyaasado iyo halbeegyo lagu horumarinayo xoolaha JSL.
2. Dhiirigelinta fursadaha maalgashi ee adeegyada xoolaha JSL
3. Dejinta siyaasad iyo qorshe hawleed lagu ilaalinayo isla markaana lagu horumarinayo caafimaadka xoolaha iyo tayaynta wax soo saarka xoolaha.

4. Isku xidhka xidhiidhka Hay'addaha heer Gobol, heer Degmo iyo kuwa Caalamiga ah ee ku hawlan xoolaha iyada oo la siinaayo taageero farsamo sidii looga hortegi lahaa hababka taranka xoolaha ee aan waafaqsanayn shuruucda JSL.

5. Dhawridda iyo ilaalinta xuquuqda Xoolaha ee aan ka horimanayn shareecadda Islaamka.

6. Ka hortagga dhoofinta xoolaha dhedig.

7. Ka hortagga cudurada xoolaha ee xuduudaha isaga talaaba.
9. Hirgelinta, iyo kor u qaadista tayada MAXJARADA, XERO-GUULADA (holding grounds), IYO Rugaha caafimaadka xoolaha gaar ahaan kuwa xuduudaha.
10. Daryeelka iyo kobcinta xoolaha nool iyo wixii ka soo baxa sida Cadka, Caanaha, Subaga, Saamaha iyo Haraga.
11. Shahaado-siinta caafimaad-qabka dhoofinta , iyo Isticmaalka gudaha Xoolaha iyo wixii laga soo saaro.
12. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

Qodobka (53)aad

Wasaaradda Tamarta iyo Macdanta

Iyada oo fulinaysa xilka iyo waajibaadka Xukuumadda ka saaran ilaalinta iyo ka faa'iidaysiga khayraadka dabiiciga ah xilka iyo waajibaadka Wasaaradda Macdanta iyo Tamartu waa:

1. Dejinta siyaasadda Xukuumadda ee ku waajahan sidii loo sahamin lahaa isla markaana looga faa'iidaysan lahaa khayraadka dabiiciga ah ee dalka.

2. In la xaqiijiyo in laga faa'iidaysto ilaha xoogga Tamarta Biyaha iyo ilaha kale, ee Tamarta dib loo cusboonaysiin karo.

3. Horumarinta Arrimaha khuseeya daahfurida Saliidda, Macdanta iyo khayraadka kale ee dhulka ku duugan marka laga reebo biyaha.

4. Ilaalinta, isticmaalka iyo maamulka khayraadka dabiiciga ah ee dalka.

5. Horumarinta iyo hirgelinta siyaasaddaha iyo isti-raati-jiyada lagu horumarinayo curinta awoodda tamareed badan.

6. Isku dubaridka iyo dajinta hal-beegyada shaqo ee looga baahan yahay mashaariicda awoodda korontada laga dhaliyo ee magalooyinka iyo miyiga Somaliland.

7. Horumarinta, fududaynta, dammaanad qaadida iyo tageerida adeegsiga tamarta la cusboonaysiiyo iyo khayraadka kale si ay u isticmaalaan dadweynaha Somaliland

8. Bixinta ruqsadaha aqoonsiga shirkadaha shidaalka.

9. Horumarinta cilmi-baadhista tiknoolajiyadda xagga tamarta.
10. Isku duba ridka iyo dajiinta halbeegyada shaqo ee looga baahan yahay mashariicda awoodda korantada curinta iyo u gudbinta Magaalooyinka, Miyiga Dalka Somaliland.
11. Bixinta ruqsadaha ogolaanshaha Shirkadaha_sahminta_Shidaalka iyo Macdanta.
12. Horumarinta iyo hirgelinta siyaasadaha istarajiyada lagu horumarinayo curinta awooda tamareed oo badan.
13. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

Qodobka (54)aad

Wasaaradda Biyaha

Iyada oo Xukuumadda xil ka saaran yahay in muwaadiniintu helaan biyo ku filan oo nadiif ah, xilka iyo waajibaadka Wasaaradda Biyahu waa:

1. Ka faa'idaynta khayraadka Biyaha Dalka.

2. Qeexidda siyaasadda Xukuumadda ee biyaha Qaranka.

3. In ay xaqiijiso in qof kasta oo muwadin ahi helo biyo nadiifa oo ku filan.

4. Dejinta siyaasadda iyo halbeegyada maalgelinta biyaha

5. Kormeeridda, fulinta shuruucda iyo maaraynta arimha khuseeya ka hortagga iyo xakamaynta sadhowga biyaha.

6. Qiimaynta, qorshaynta, xidhiidhinta iyo samaynta istiraati-jiyado iyo siyaasado la xidhiidha biyaha

7. Dejinta siyaasadda Xukuumadda ee lagaga faaiidaysanayo biyo roobaadka

8. Samaynta iyo hirgelinta nidaamyo farsamo iyo kuwo aan farsamo ahaynba ee hal-beegyada biyaha si loo ilaaliyo tayada adeegsiga biyaha iyada oo la adeegsanayo aqoon, qalab iyo farsamo ku haboon.

9. Bixinta ruqsadaha shirkadaha biyo soo saarka.

10. Bixinta ruqsadaha biyo soo saarka.
11. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka Dalku.

Qodobka (55) aad

Wasaaradda Hawlaha Guud, Guryaynta iyo Gaadiidka

Iyada oo gudanaysa mas'uuliyadda Xukuumadda ka saaran Dhulka oo ah hanti ka dhexaysa ummada iyo ilaalinta hantida Guud waxaa waajib ka saaranyahay:

1. Samaynta siyaasado, halbeegyo iyo xeer hoosaadyo lagu maamulaayo guud ahaan dhulka magaalooyinka iyo dhismayaasha.
2. U hawlgelidda sidii laamaha Xukuumaddu u heli lahaayeen rugo Xukuumadeed oo ay ku gutaan waajibaadkooda Xukuumadda isla markaana loo joogtayn lahaa dayactirkooda.
3. Dejinta iyo kormeerida nashqadaynta magaalooyinka
4. Maamulidda hantida maguurtada ah ee Xukuumadda
5. Dayactirka iyo dhisidda Guryaha iyo Gaadiidka Xukuumadda.
6. Xadidaada halbeegga dhismaha iyo kormeerka dhismaha, si looga badbaadiyo muwaadinka halista dhismaha.
7. Maamulka iyo habaynta wado marista dalka iyo bixinta ogolaanshiiyaha ruqsadaha Gaadiidka dhulka.
8. Abuuridda Diiwaanada Heer-gobol, Degmo iyo Xukuumadda ee hantida maguurtada ah.
9. Qiimaynta iyo aqoonsiga Injineerada dhismaha.
10. Qorshaynta iyo dejinta siyaasaddaha gaadiidka
11. Ruqsad siinta shirkadaha dhismayaasha,
12. Dabagalka iyo la socodka shaqada shirkadaha dhismaha iyo dhismayaasha.
13. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

Qodobka(56)aad

Wasaaradda Ganacsiga

Iyada oo Xukuumadda xil ka saaran yahay, dhiirigelinta maalgashiga, horumarinta ganacsiga dalka iyo ku xidhidda ganacsiga caalamiga ah xilka iyo waajibaadka Wasaaradda Ganacsigu waa:

1. Dejinta iyo kormeerida siyaasaddaha horumarinta ganacsiga

2. Dejinta siyaasadda hagaysa heshiisyada ganacsi ee Xukuumaddu dhinac ka tahay.
3. Bixinta dhammaan ruqsadaha (licence) ganacsi.
4. Diyaargaraynta warbixin farsamo iyo mid ganacsi si loo kobciyo fursadaha ganacsi ee maalgashiga gaar ahaaneed.
5. Dhiirigelinta dhoofinta wax soo saarka somaliland;
6. Dhaqangelinta xeerarka ganacsiga.
7. Bixinta taageero farsamo iyo mid tababar oo la siiyo Gobollada iyo Degmooyinka iyo Haya'adaha Ganacsiga ku shaqo leh si loo dhiso aqoontooda si ay u gutaan masuuliyadooda sida ku qeexan Dastuurka.
8. Diiwaangelinta shirkadaha ganacsi
9. Dhiirigelinta maalgashiga shisheeye
10. La socodka isbedelada ganacsi ee dunida iyo ka warbixintooda
11. Isku xidhka ganacsiga dalka iyo ka debedda,
12. Fududaynta wax soo saarka gudaha si uu u gaadho suuqyada dibedda
13. Ka talo bixinta ruqsadaha iyo tacaariifta laga qaado ganacsatada.
14. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

Qodobka(57)aad

Wasaaradda Wershadaha

Iyada oo ka duulaysa xilka ka saaran Xukuumadda dhiirigelinta wershedaha ku shaqeeya waxsoosaarka wadaniga ah xilka iyo waajibaadka Wasaaradda Wershaduhu waa:

1. Dejinta siyaasadda wershedaynta dalka.
2. Maaraynta caqabadaha soo wajaha barnaamijka wershedaynta.
3. Ku ilaalinta wershedlayda fulinta siyaasadda deegaanka, xeerarka iyo halbeegyada maaraynta wasakhda hadhaaga wershadaha
4. Dejinta iyo korjoogtaynta siyaasaddaha horumarinta warshadaynta iyo ku dhiirigelinta ganacsatada maalgashiga wershedaha.
5. Curinta istraati-jiyadda, sharciyo iyo xeerar lagu dhiirigelinayo wax soosaarka

warshadaha yar yar.

6. Taabo-gelinta xeerarka loo adeegsado nidaamka hawlaha shaqo ee wershadaha
7. Hubinta halbeegyda badqabka ee wershadaha gudohooda.
8. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

<u>Qodobka(58)aad</u>

<u>Wasaaradda Caafimaadka</u>

Iyada oo fulinaya waajibka Xukuumadda ka saaran ka-ha-qabtirka dalka qalabka ka-hortagga cudurada faafa, helitaanka daaweyn lacag la'aan ah iyo daryeelka fayo dhawrka guud, horumarinta iyo baahinta adeegyada caafimaadka iyo xarumaha daryeelka caafimaadka gaarka ah, xilka iyo waajibaadka Wasaaradda Caafimaadku waa:

1. Dejinta siyaasadda daryeelka caafimaadka guud ee dalka.
2. Dejinta siyaasad lagaga bixi karo ku tiirsanaanta daawada dibada.
3. Si loo xaqiijiyo horumarinta iyo baahinta adeegyada caafimaadka, waxaa xil ka saaran yahay Abuuridda, dhiirigelinta dhismaha xarumo caafimaad iyo kor joogtayntooda.
4. Abuuridda iyo dhiirigelinta xarumaha barashada culuumta la xidhiidha caafimaadka.
5. Samaynta xarun lagu hubiyo tayada daawooyinka iyo isticmaalkoodaba.
6. Ka haqabtirka dalka qalabka ka hortagga cudurada faafa iyo xakamaynta cudurada faafa.
7. Xaqiijinta in muwaadiniintu helaan daaweyn lacag'la'aan ah.
8. xaqiijinta daryeelka fayo dhawrka guud.
9. Curinta xeerarka dalku u baahanyahay ee lagu ilaalinayo caafimaadka muwaadiniinta
10. Dejinta halbeegyo, xeer nidaamiyayaal iyo hagayaal hawlaha caafimaadka
11. Isku xidhka barnaamijyada xakamaynta, daaweynta iyo la dagaalanka cudurada HIV/AIDS, Qaaxada iyo Duumada

12. Waajibaadka kale ee xeerarka dalku u xilsaaraan.

13. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

Qodobka(59)aad

Wasaaradda Waxbarashada iyo Tacliinta Sare

Iyada oo mudnaan gaar ah la siinayo, horumarinta, balaadhinta iyo faafinta aqooonta xilka iyo waajibaadka Wasaaradda Waxbarashada iyo Tacliinta Sare waa:

1. Dejinta siyaasadda Xukuumadda ee lagu tirtirayo aqoon la'aanta isla markaana kor loogu qaadayo heerka aqooneed ee muwaadiniinta.
2. Xaqiijinta in dalku helo kaadirka aqoonyahan ee uu u baahanyahay isla markaana gaadho hiigsiga wax-barasho ee suntan.
3. Dejinta manaahiijta heerarka kala duwan ee xarumaha waxbarashada Xukuumadda iyada oo lagu salaynayo diinta islaamka, waayaha iyo deegaanka gaar ahaaneed ee bulshada somaliland.
4. Barbaarinta aqoonyahan leh akhlaaq, dad iyo dal jacayl.
5. Samaynta siyaasadda lagu horumarinayo waxbarashada dadka waaweyn, isla markaana lagu tirtirayo qoris iyo akhris la'aanta dadka waaweyn.
6. Arimaha tacliinta sare ee dalka
7. Dajinta siyaasadda guud ee tacliinta sare, waxayna kormeeraysaa nidaamka tacliinta sare ee dalka
8. Dhaqan-gelinta siyaasaddaha xukuumadda ee la xidhidha tacliinta sare,waxayna dajinaysaa nidaamkooda iyo qorshayaashooda
9. Fidinta tacliinta sare ,waxayna u gudbinyasaa wixii talooyin ah ee ku saabsan arimaha tacliinta sare xukuumadda
10. Horumarinta sidii si siman loogu heli lahaa fursadaha waxbarashada.
11. Xoojinta hirgelinta iyo dhismaha kaabayaasha waxbarashada.
12. Aasaasida macaa-hidda waxbarshada sare taas oo saamaxaysa in la helo dad xirfad leh.
13. Bixinta adeegyo la siiyo dugsiyada dadka maskax ahaan iyo/ama jidh ahaanba naafada ah.
14. Xoojinta kaalinta dhaqanka suuban ee dalkeenu ku leeyahay heerarka kala

duwan ee laamaha waxbarashada.

15. In ay hirgeliso waxbarashada dhaqaalaha qoyska, dugsiyada farsamada iyo xirfadaha gaarka ah ee dumarka.

16. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

Qodobka(60)aad

Wasaaradda Warfaafinta Dhaqanka iyo Wacyi gelinta

Iyada oo ka duulaysa waajjibaadka Xukuumadda iyo muwaadin kasta ka saaran adkaynta midnimada ummada, ilaalinta midnimada iyo difaaca dalka, xilka iyo waajibaadka Wasaaradda Warfaafinta Dhaqanka iyo Wacyi-gelintu waa :

1. Samaynta siyaasad guud oo kor loogu qaadayo wacyiga iyo heerka garaadka wadaniyadeed ee muwaadiinta reer soomaliland.
2. In muwaadiniinta ku wacyi geliso, gudashada waajibaadka ka saaran bixinta cashuurta, ilaalinta deegaanka, Dhawridda dastuurka iyo xeerarka dalka.
3. Dammaanad qaadida saxaafad xor ah oo ka duusha, mabaadi'da islaamka, qiyamka iyo hidaha suuban ee ummadeena.
4. Horumarinta idaacadaha, wargeysyada, barta shabakadaha macluumaadka (internet) iyo golaha fogaal-araga (tvga) Xukuumadda somaliland.
5. Bixinta ruqsadaha warbaahinta gaarka loo leeyahay.
6. Dhiirigelinta warbaahin Xukuumadda iyo dadku wada leeyihiin si loo helo warbaahin tayo leh oo xor ah.
7. Ku wacyigelinta muwadiniinta jacaylka iyo difaaca dadka, diinta iyo dalka.
8. Abuuridda iyo qaabaynta ra'yal caamka bulshada, iyada oo lagu salaynayo dhaqanka suuban ee ummadeena ee soo jireenka ahaa, isla markaana, lagu baraarujinayo caadooyinka iyo dhaqamada aan ku dhisnayn diinta islaamka iyo dhaqankeena.
9. Dejinta siyaasadda Xukuumadda ee ku wajahan dhiirigelinta, Dhawridda iyo ilaalinta dhaqanka dhaxaltooyada ah ee dalka.
10. Iyada oo la dhawrayo aadaabta islaamka, waxaa xil ka saaran yahay, horumarinta suugaanta iyo dhiirigelinta hal'abuurka, fanka iyo cayaaraha wadaniga ah,

11. Horumarinta hiddaha iyo dhaqanka suuban ee bulshada.
12. La dagaalanka iyo tirtirista caadooyinka wax u dhimaya diinta, horumarka, dhaqanka iyo caafimaadka.
13. Samaynta iyo dhiirigelinta carwooyinka dhaqanka.
14. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

Qodobka(61)aad

Wasaaradda Arimaha Dibedda iyo Iskaashiga Caalamiga ah

Iyada oo ka duulaysa mabaadi'da arrimaha dibada ee Dastuurka JSL, xilka iyo waajibaadka Wasaaradda Arimaha Dibedda iyo Iskaashiga Caalamiga ahi waa:

1. Metelaadda iyo qaabaynta siyaasadda arrimaha dibadda ee JSL.
2. Horumarinta xidhiidhka iyo iskaashiga caalamiga ah
3. Kor u qaadidda iyo horumarinta xidhiidhka wadamada dibada.
4. Ka talo siinta Madaxweynaha, Golaha Wasiirrada iyo Baarlammaanka Somaliland Arimaha Dibloomasiyada.
5. In ay ka qaybqaadato sidii wixii khilaafad siyaasadeed ah loogu xalin lahaa dariiq nabadeed iyo wadahadal.
6. In ay u hawl gasho sidii Dawladdaha mandaqada uga dhex abuuri lahayd, is afgarad, isku soo dhowaansho iyo jewi nabadeed.
7. Gudashada xilka wadahadalada wadamada iyo hay'addaha caalamiga ah iyada oo kaashanaysa Wasaaraddaha iyo hay'addaha kale ee ay khusayso.
8. dabagelida heshiisyada u dhexeeya Somaliland iyo wadamada shisheeye.
9. Qaabilidda madaxda iyo wufuudda dalalka aynu saaxiibka nahay iyada oo siinaysa wacyigelin ku saabsan dhaqanka iyo xeerka dalka inta ay joogaan.
10. Samaynta hab kala warqaadasho oo lala yeesho safaaradaha caasimadda u fadhiya wadamada kale, hay'addaha Qaramada Midoobay iyo ururada caalamiga ah ee an dawliga ahayn.
11. Isku xidhka ergooyinka dalka u fadhiya dalka dibadiisa.
12. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

<u>Qodobka (62)aad</u>

Wasaaradda Dhalinyaradda, Ciyaaraha iyo Dalxiiska

Iyada oo fulinaysa xilka Xukuumadda ka saaran horumarinta iyo dhiiri gelinta ciyaaraha jidhka iyo isboortiga si loo helo dhalinyaro jidh ahaan iyo maskax ahaanba Caafimaad qabta xilka iyo waajibaadka Wasaaradda Dhaqanka, Dhalinyarada iyo Ciyaaruhu waa:

1. Dejinta siyaasadda iyo istaraatijiyadda Xukuumadda ee ku wajahan dalxiiska.
2. Qaabaynta qorshayaasha iyo barmaamijyada lagu dhiirigelinaayo laguna horumarinaayo dalxiiska somaliland..
3. Samaynta barmaamijyo iyo habab daryeel oo lagu ilaalinayo duurjoogta ku nool xeryaha dalxiiska.
4. Xadaynta goobaha dalxiiska iyo dhisidda kaabayaal ku dhow dhulka loo dalxiis tago.
5. Dhiirigelinta dalxiiska gudaha.
6. Ilaalinta aasaarta(soojireenka) iyo mad-xafyada JSL.
7. Aasaasidda iyo daryeeliddea mad-xafyadda iyo aasaarta(soo jireen) somaliland;
8. Isku xidhka iyo Taageeridda ururada ciyaaraha;
9. Isku xidhidda cayaaraha iyadoo kaashanaysa Wasaaradda waxbarshada.
10. U abuuridda dhalinyarada xirfado shaqo iyo baridda xirfadaha
11. dejinta siyaasaddaha guud ee ciyaaraha
12. dejinta siyaasadda horumarinta dalxiiska JSL
13. dejinta iyo fulinta siyaasadda horumarinta dhalinyarada
14. isku duwidda hawlaha ku aadan horumarinta iyo taakulaynta dhalinyarada.
15. Maamulka iyo Horumarinta Garoomada iyo Xarumaha Ciyaaraha.
16. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

<u>Qodobka (63)aad</u>

<u>Wasaaradda Boosaha iyo Isgaadhsiinta</u>

Iyada oo la dhawrayo xuquuqda iyo xoriyaadka muwaadiniinta ee isgaadhsiinta, isla markaana la fulinayo waajibaadka Xukuumadda ka saaran sidii muwadiniintu xuquuqdooda   is gaadhsiineed ee dastuuriga ah ugu fududayn lahayd ka faa'iidaysigooda xilka iyo waajibaadka Wasaaradda Boosaha iyo Isgaadhsiintu waa:

1. Samaynta iyo dejinta siyaasadda, iyo isti-raati-jiyada Xukuumadda iyo xeerarka lagu maamulayo isgaadhsiinta dalka isla markaana lagu ilaalinayo xuquuqda iyo xoriyadda isgaadhsiinta muwadiniinta.
2. Samaynta siyaasadda boosaha dalka
3. Maamulidda nidaamka boostada dalka
4. Maamulida mawjadaha hawadda ee isgaadhsiinta;
5. Bixinta ruqsadaha isgaadhsiinta dalka.
6. Maamulidda xidhiidhka isgaadhsiineed ee ka dhexeeya isgaadhsiinta Xukuumadda iyo ta gaarka ah.
7. Dhiirigelinta iyo Taageeridda cilmi baadhisyo xagga tignoolajiyadda isgaadhsiinta ah.
8. Dhiirigelinta xidhiidhka heer gobol iyo kan heer caalami ee iskaashiga iyo ka ganacsiga isgaadhsiinta.
9. Kormeeridda adeegyada ay bixiyaan dadka ku hawlan isgaadhsiinta.
10. Dhiirigelinta iskaashiga Xukuumadda iyo ganacsatada si dadku u helaan adeeg isgaadhsiineed.
11. Horumarinta siyaasadda guud ee isgadhsiinta iyo farsamada xogta casriga ah ee Somaliland.
12. Kormeerka fulinta iyo dhaqan gelinta xeerka isgaadhsiinta , siyaasadda iyo qorshaha isgaadhsiinta
13. Wasaaradddu waxay horumarinaysaa isti-raatrjiyadda lagu fidin karo baaxadda adeegga isgadhsinta casriga ah si ay ula jaan qaado horumarinta bulshada iyo dhaqaalaha Somaliland.
14. Wasaraddu waxay bulshada ku wacyi galineysaa mudnaanta iyo kaalinta isgadhsiinta iyo helidda farsamada xogtu ku leeyahiin kobcinta dhaqaalaha, horumarinta bulshada iyo il-baxnimada dalka.
15. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

Qodobka (64)aad

Wasaaradda Deegaanka iyo Horumarinta Reer Miyiga

Iyada oo fulinaysa xilka Xukuumadda ka saaran in mudnaan gaar ah la siiyo, Ilaalinta iyo

fayo qabka deegaanka oo aasaas u ah caafimaadka bulshada iyo dhawrista khayraadka dalka, xilka iyo waajibaadka Wasaaradda Deegaanka iyo Horumarinta Reer Miyigu waa:

1. In ay mudnaan gaar ah siiso ilaalinta iyo fayo qabka deegaanka oo aasaas u ah caafimaadka bulshada.
2. Dejinta siyaasadda Xukuumadda ee ku wajahan ilaalinta iyo horumarinta deegaanka;
3. Dejinta barnaamijyo lagaga hortegayo islamarkaana lagu xakameeyo masiibooyinka halista ku ah dadka iyo deegaanka.
4. Qoondaynta iyo ilaalinta seerayaasha iyo dhul daaqsimeedka
5. Dejinta hanaan lagu ilaaliyo duurjoogta iyo shimbiraha
6. Hirgelinta xarumo cilmi baadhiseed oo lagu daraaseeyo masiibooyinka iyo wax ka qabadkooda.
7. Dejinta ku talo-galka siyaasadda Xukuumadda ee aafooyinka sida abaaraha, duufaanada, cudurada faafa dhul gariirka iyo dagaalada.
8. Ka hortagga iyo xakamaynta wasakhaynta deegaanka.
9. Ka hortagidaa xaalufka iyo nabaadguurka iyadoo ciidda iyo dhirtaba la daryeelayo islamarkaana la qorshaynayo habsami u isticmaalka dhul daaqsimeedka.
10. Hubinta iyo fududaynta in adeegyada aasaasiga ahi gaadhaan dadka reer guuraaga ah
11. Xaqiijinta in siyaasadda Xukuumaddu u adeegto danta reer guuraaga.
12. Samaynta daraasado la xidhiidha raadaynta cimilada ee degaanka.
13. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

Qodobka (65)aad

Wasaaradda Gaashaandhigga

Iyada oo laga duulayo waajibka Xukuumadda ka saaran ilaalinta iyo difaaca madaxbanaanida dalka, xilka iyo waajibaadka Wasaaradda Gaashaandhigu waa:

1. Ilaalinta iyo difaaca dadka iyo dalka JSL iyada oo uga wakiil ah Xukuumadda.

2. Ilaalinta xuduudaha JSL.

3. Ilaalinta heshiisyada nabadda ee caalamiga ah iyo bixinta dammaanadda nabadda dadka JSL

4. Fulinta siyaasaddaha difaaca iyo qorsheyaasha Xukuumadda JSL.

5. Tayaynta iyo qaabaynta difaacaQaranka iyada oo loo qaabaynayo si joogto ah iyo si xirfadeed oo ah hab ku haboon Ciidanka Qaranka.

6. Inay Ciidanka Qaranka ka dhigto kuwo ka guulaysta inay ka ilaaliyaan Qaranka khatar kaga iman karta cadowga debedda iyo kan gudahaba

7. Maamulidda iyo diyaarinta Miisaaniyadda gaashaandhiga.

8. Tageeridda dadka rayidka ah marka ay jirto masiibo dabeeci ah.
9. Ka difaacidda JSL weerar kaga imanaya debedda.
10. Sugitaanka haysashada hubka iyo ciidanka lagaga hortegi karo khataraha dibedda iyo gudahaba kaga iman kara Qaranka.
11. Dejinta iyo xidhiidhka siyaasadda difaaca Qaranka
12. Xidhiidhka iyo taabo-gelinta barnaamijyada difaaca Qaranka
13. Kormeeridda iyo qiimaynta hawlaha difaaca Qaranka.
14. Hubinta helitaanka shaqaalaha ku habboon gudashada hawlaha difaaca Qaranka.
15. Horumarinta iyo kor u qaadidda tayada shaqaalaha gaashaandhiga
16. Jihaynta naafada gaashandhiga (reintegration programmes).
17. Ka gacan siinta xukuumadda sugidda nabadgelyada gudaha iyo wax ka qabashada aafooyinka dabeeciga ah.
18. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

Qodobka (66)aad

Wasaaradda Shaqada iyo Arimaha Bulshada

Iyada oo xukuumaddu fulinaysa xilka Xukuumadda ka saaran horumarinta habka taakulaynta, caymiska iyo badbaadinta shaqaalaha iyo daryeelka qaybaha bulshada ee baylahsan, xilka iyo waajibaadka Wasaaradda Shaqada iyo Arimaha Bulshada waa:

1. Dejinta iyo fulinta siyaasadda Xukuumadda ee ku waajahan shaqo abuurista iyo tayaynta tababarada shaqaalaha.

2. Dejinta iyo fulinta siyaasadda Xukuumadda ee la xidhiidha habka taakulaynta, Caymiska, badbaadinta shaqaalaha iyo xoojinta hay'addaha ku shaqada leh.

3. In ay ku dadaasho in ay is-afgarad ka dhex abuurto shaqeeyaha iyo loo shaqeeyaha.

4. Dejinta iyo fulinta siyaasadda Xukuumadda ee ku wajahan daryeelka, xanaanaynta iyo waxbarashada naafada, hooyada, dhalaanka iyo dadka aan xiskoodu dhammayn ee aan lahayn awood iyo cid kafaala qaadata.
5. Ka hortagga in muwaadinka lagu khasbo shaqo.
6. Abaabulitaanka Bulshada si ay isu garabsadaan.
7. Taakulaynta iyo ilaalinta dumarka, caruurta iyo dhammaan dadka nugul
8. Xilka iyo waajibaadka uu saaray Xeerka Shaqaalaha Rayidka ah ama xeerarka kale ee dalku.

Qodobka (67)aad

Wasaaradda Cadaaladda

Iyada oo la fulinayo waajibaadka xukuumadda ka saaran sugidda xuquuqaha iyo xorriyadaha Dastuurku dammaanad-qaaday, meel-marinta ku-dhaqanka sharciga (rule of law), horumarinta adeegyada cadaaladeed iyo xaqiijinta u-sinnaanteeda xilka iyo waajibaadka Wasaaradda Cadaaladda waa;

1. Dejinta siyaasadaha qaran ee lagu horumarinayo, laguna tayaynayo adeegyada cadaaladeed iyo Kala-shaqaynta **Bahda Cadaaladda** meel-marinta siyasadahaas iyo la socodka shaqadood;
2. Xidhiidhinta, horumarinta hay'adaha bixiya adeegyada cadaaladeed iyo ku-ilaalinta gudashada xilkooda;/ ka warbixinta xilgudashadooda.
3. Qiimaynta wax-qabadka iyo ka-war-haynta dhibaatooyinka haysta ama la soo dersa hay'adaha **Bahda Garsoorka iyo Cadaaladda**, ka-talo-bixinta sida wax looga qaban karo iyo uga war-bixinta xaaladda hay'adahaa Madaxweynaha iyo Goleyaasha Siyaasadeed ee Qaran;
4. Kor-u-qaadista fursad-u-helista cadaaladda iyo xaqiijinta u-sinnaanteeda;
5. Qiimaynta, isu-duwidda, kormeeridda iyo tayaynta adeegyada kaalmada sharci iyo hubinta helitaankooda ee dadka u baahan ee aan kharashyada adeegyadaa iska bixin Karin;
6. Fulinta go'aammada maamul ee Guddida Cadaaladda;
7. Ku-baraarujinta Hay'adaha Bahda Cadaaladda xaaladaha khilaafsan Xuquuqda iyo Xoriyaadka Dastuuriga ah.
8. Bixinta ruqsadaha mihnedleyaasha sharciga (legal professionals) iyo horumarintooda;
9. Xaqiijinta ixtiraamista, ilaalinta iyo dhawrista xuquuqaha aasaasiga ah iyo xorriyadaha Dastuuriga ah.
10. Ka-war-haynta xaaladda guud ee cadaaladda dalka iyo soo-diyaarinta barnaamijyada iyo qorsheyaasha lagu horumarinayo hay'adaha bixiya adeegyada cadaaladeed iyadoo lala tashanayo madaxda hay'adahaas;
11. Dejinta nidaamka xabsiyayn oo la jaan-qaada Dastuurka, qawaaniinta caalamiga ah iyo heerarka tayo ee guud ahaan la aqoonsan yahay;
12. Ku-wacyi-gelinta dadweynaha xuquuqdooda iyo waajibaadyadooda;
13. Horumarinta shuruucda dalka sida Dastuurka iyo xeerarka uu adeegsado garsoorku, iyadoo la tashanaysa daneeyeyaasha kale;

14. Qabashada codsiyada shisheeye ee lagu doonayo soo-celinta dembiile iyo kuwa lagu doonayo aqoonsiga xukunnada ciqaabeed ee shisheeye iyo u-dirista codsiyo noocaas oo kale ah hay'adaha dhiggeeda ah ee dawlad shisheeye, ka-dib markay hay'adaha ku shaqada leh ka hesho qoraallo dhammaystiran oo arrimahaas la xidhiidha;
15. Qabashada iyo ka-go'aan-gaadhista codsiyada shisheeye ee lagu doonayo soo-wareejinta maxbuus xukuman oo ku xidhan Somaliland una dhashay ama xidhiidh dhaw la leh dalkaa shisheeye, amaba u-dirista codsiyo kuwaa la mid ah dawlad shisheeye oo ay ku codsanayso u-soo-wareejinta Somaliland maxbuus xukuman oo ku xidhan dalkaa shisheeye una dhashay ama xidhiidh dhaw la leh Somaliland;
16. Qabashada wixii kale ee xeer kale awood u siiyo.
17. **Wasiirka cadaaladdu wuxuu goobjoog ahaan uga qayb geli karaa shirarka Guddida Cadaalada.**
18. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

Qodobka (68)aad

Wasaaradda Xidhiidhka Goleyaasha, Cilmi Baadhista iyo Tiknoolajiyadda

Iyada oo la xoojinayo xidhiidhka wada-shaqayneed ee dastuuriga ah ah, xilka iyo waajibaadka Wasaaradda Xidhiidhka Golayaasha, Cilmi-baadhista iyo Tiknoolajiyaddu waa:

1. Isku xidhka iyo ka shaqaynta wada shaqaynta golaha Xukuumadda iyo golayaasha xeer-dejinta
2. Ka shaqaynta sidii loo meelmarin lahaa hawlaha Xukuumadda ee horyaal goleyaasha xeer dejinta.
3. Isku dubaridka hawlaha lagama maarmaanka u ah ansixinta madaxda sar sare ee Xukuumadda ee madaxwaynuhu magacaabo ee u baahan ansixinta golaha wakiilada.
4. Kala talinta madaxwaynaha iyo Xukuumadda arimaha ka yimaadda goleyaasha xeer- dejinta.
5. U diyaar garaynta golaha Wasiirrada warbixinta arimaha ka soo baxa golaha sharci dejinta ee uga baahan yahay Xukuumadda.
6. Deraasaynta meelaha u baahan cilmi baadhis iyo samaynta cilmi baadhista
7. Dejinta siyaasaddaha iyo istiraajiyada cilmi baadhisaha.
8. Isku xidhka cilmi baadhisaha iyo dadaalada cilmi baadhiseed.
9. Horumarinta cilmiga tiknoolajiyada iyo dejinta siyaasado lagu horumarinayo teknoolajiyadda.
10. Abuuridda qaab-dhismeed Xukuumaddu ku gaadho horumar tiknoolajiyadeed.

11. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

Qodobka (69)aad

Wasaaradda Kaluumaysiga

Iyada oo xukuumaddu fulinaysa xilka ka saaran dhiirigelinta kor u qaadista wax soo saarka dalka iyo ka faai'daysiga kalluunka iyo khayraadka badda, xilka iyo waajibaadka Wasaaradda Kaluumaysiga iyo Khayraadka Baddu waa:

1. Diyaarinta siyaasad lagaga faa'iidaysanayo isla markaana lagu hagayo kalluumaysiga iyo kormeeridda fulinteeda
2. Horumarinta kaluumaysiga iyo Dhawridda nafley biyoodka
3. Soo diyaarinta sharciyo iyo samaynta, xeernidaamiyaal, lagu horumarinaayo kalluumaysiga
4. Dhiirigelinta fursadaha maalgeshiga kalluumaysiga JSL.
5. Dejinta siyaasadda iyo isti-raati-jiyadda tababarida dadka ka shaqeeya kalluumaysiga.
6. Isku xidhka xidhiidhka hay'addaha heer gobol iyo kuwa caalamiga ah ee ku hawlan nafley badeedka, iyada oo la siinaayo taageero farsamo.
7. Dhiirigelinta horumarka tignoolajiyadda la xidhiidha kalluumaysiga si loo horumariyo tayada iyo tirada kalluumaysiga.
8. Taageeridda sii jiritaanka kaluumaysiga iyadoo la hirgalinaayo siyaasadda iyo xeerar lagu xakamaynayo kaluumaysiga sharci darada ah.
9. Dhiirigelinta habka dhaqan ee kaluumaysiga.
10. Dhiirigelinta barnaamijyada bulshada ee wax soosaarka kalluumaysiga.
11. Diyaarinta warbixino cilmiyeed oo la xidhiidha kalluumaysiga iyo heerka kaluumaysiga dalka taas oo wax ka taraysa horumarinta heerka kalluumaysiga dalka.
12. Bixinta ruqsadaha kalluumaysiga iyo xadidaada xiliyada bad-xidhanka iyo bad- furanka.
13. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

Qodobka(70)aad

Wasaaradda Qorshaynta Qaranka iyo Hurumarinta.

Waxaa Xukuumadda xil ka saaranyahay, diyaar garaynta iyo dabagalka qorshe horumarineed oo dhammaystiran oo ah mid dhaqaale iyo bulsho, diyaargaraynta iyo dhiirigelinta maalgashiga dalkaJSL si taas loo gaadhana xilka iyo waajibaadka Wasaaradda Qorshayntu waa:

1. Soo bandhigidda qorshayaal iyo istiraajiyadda horumarineed kuwaas oo awoodd u leh xaqiijinta yoolka fog si looga xusho qorshaha haboon iyada oo laga duulayo hadba xaalada taagan.
2. Dejinta qorshaha mudada dhow oo ku salaysan ka mudada dheer, kaas oo sumad u yeelaya ujeedooyinka la higsanayo mudada dhow isla markaana koobsanaysa dhinacyada dhaqaale iyo bulsho ee mujtamaca isla markaana habaynaya awoodda bulshada.
3. Diyaargaraynta qorshe sannadle ah oo ka duulaya habka dhaqaale ee taagnaa xiliga diyaargaraynta qorshaha iyada oo laga duulayo qorshaha mudada dhexe.
4. Qiimaynta mashaariicda horumarineed iyo u hawl-gelida mee lmarintooda.
5. Korjoogtaynta mashaariicda qorshaha horumarineed si loo ogaado dhib iyo dheeftooda xiliga fulinta iyo xal u raadintooda.
6. Daraasaynta carqaladaha soo waajahi kara qorshaha horumarineed iyo ku tala galkooda in aanay dhicin.
7. Korjoogtayn qorshaha wax soo-saar ee sannadlaha ah iyada oo wasiirku xadidayo tirada kormeerada ee dhammaadka sannad walba iyada oo laga soo warbixinayo, Horumarka la sameeyey, ku dhaqan la'aanta iyo baalmarista qorshaha horumarineed,mashaakilka iyo carqaladaha ka soo baxay meelmarinta qorshaha sannad ka, iyo ka talo bixinta talaabooyinka ku habboon ee lagaga talaabi karo wixii gol-daloolooyin ah ee soo baxay sannad kaa si loo xaqiijiyo ujeeddooyinkii iyo qorshaha muddada dhow.
8. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

Qodobka(71)aad

Wasaaradda Duulista iyo Hawadda

Iyada oo Xukuumadda xil ka saaran yahay in kor loo qaado ganacsiga duulista madaniga ah iyo soo jiidashada maalgashiga duulista madaniga ah, xilka iyo waajibaadka Wasaaradda Duulista iyo Hawadda waa:

1. Dejinta siyaasadda iyo horumarinta saadaasha hawadda.

2. Maamulka gadiidka cirka ee ka goosha ama ka ganacsatda JSL.
3. Curinta shuruucda lagu maamulo goobaha diyaaraduhu ka gooshaan iyo horumarintooda.
4. Samaynta siyaasado iyo isti-raati-jiyado lagu hagayo, laguna horumarinayo duulista hawadda jamhuuriyadda somaliland
5. Xaqiijinta in si habboon loo ilaaliyey badqabka iyo amniga ganacsiga hawadda iyo horumarinta danta guud,
6. Hogaaminta duulista hawadda ee somaliland gudeheeda.
7. Horumarint iyo kor u qaadida sumcadda iyo adeegga Madaarada.
8. Dardargelinta maamulka iyo habsami u socodka hawlaha adeegyada Madaarada Dalka.
9. Hogaaminta, horumarinta iyo sii joogtaynta hannaan gaadidka cirka ah
10. Kobcinta nidaamin wanaagsan oo cad kaas oo ka jawaabi kara baahidda dadwaynaha
11. Hogaaminta iyo korjoogtaynta (supervising) horumarinta shabakadda gaadiidka cirka somaliland oo dhaqaale ahaan shaqayn kara (economically viable) kaas oo kobciya horumarka dhaqaale ee gudaha iyo midka heer gobolba
12. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

Qodobka (72)aad

Wasaaradda Diinta iyo Awqaafta

Iyada oo laga duulayo xilka ka saaran Xukuumadda in aan geyiga Somaliland lagu faafin diin ka baxsan Diinta islaamka, ka hortegidda fisqiga iyo anshax-xumada, iyo xaqiijinta sidii xeerarka dalka loogu salayn lahaa shareecadda islaamka isla markaana loo ilaalin lahaa awqaafta, xilka iyo waajibaadka Wasaaradda Diinta iyo Awqaafta waa:

1. Xaqiijinta in aan diin kale lagu faafin dalka.
2. Ka hortegidda habdhaqanada ka baxsan Diinta iyo dhaqanka suuban ee aynu leenaay.
3. Maamulka iyo kor joogtaynta hawlaha xajka.
4. Diyaar garaynta imaamada masaajidada iyo kor u qaadida wacyigooda
5. Diiwaangelinta imaamada masaajidada

6. Sheegidda wanaagga iyo ku wacyigelinta kareebanaanta fisqiga iyo xumaha.

7. Maamulka iyo gacan ku haynta waqafka ma'guurtada ah iyo ku dhiiri gelinta bulshada hawlaha waqfiga iyo samafalka

8. Dhiiri gelinta xifdiga quraanka iyo culuumtiisa.

9. Taageeridda iyo horumarinta malcaamadaha iyo xarumaha lagu barto culuumta diinta islaamka.

10. Dhiirigelinta dhisidda masaajidada, maamulkooda iyo maamulidda dhulka danta guud ee loo jaro masaajidada iyo malcaamadaha.

11. Kor u qaadista shacaa'irta islaamka iyo dhawristooda

12. Ka hortagga in dalka la soo geliyo ama laga abuuro fisqi iyo wixii wax u dhimaya dhaqanka islaamka.

13. Kor u qaaddida xidhiidhka hay'addaha islaamiga ah iyo isku xidhkooda.

14. Ilaalinta iyo ku dhawaaqidda maalmaha ramadaanta, ciidaha iyo maalmaha kale ee Diiniga ah

15. Ka hortagga in kooxaha fidiya waxa lagu tilmaamo diimaha ee ka baxsan diinta islaamku dalka soo galaan ama wax soo geliyaan.

16. Soo–saarista fatwada rasmiga ah iyo dejinta hal-beegyada lagu maamulayo gawraca Xoolaha.

17. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

Qodobka (73)aad

Wasaaradda Dib-udejinta

Xilka iyo waajibaadka Wasaaradda Dib-udejinta waaa:

1. Xog ogaal u noqoshada dadka qaxootiga ah ee reer Somaliland ah ee ku sugan wadamada aynu dersika nahay iyo dunida kale ba.

2. In qaxootiga reer Somaliland si sharaf iyo nabadgelyo ah dib lagu soo celiyo .

3. Qiimaynta iyo daba galka macaawinooyinka gargaarka iyo kaalmada loo fidiyo dadka ku soo noqonaya dalka.

4. Taakuulaynta iyo gacan qabashada barakacayaasha.

5. Dib u dejinta qaxoontiga soo noqonaya ama barakacayaasha.

6. Iyo xilka iyo waajibaadka kale e ay u xilsaaraan Xeerarka dalku.

XUBINTA SHANAAD

QAAB-DHISMEEDKA WASAARADDHA

Qodobka (74)aad

Qab-dhismeedka Wasaaraddaha

Qaab Dhismeedka Wasaaraddu wuxuu ka koobanyahay Xafiiska Wasiirka iyo agaasimaha guud.

Qodobka (75)aad

Xafiiska Wasiirka

Xafiiska wasiirku wuxuu ka koobanyahay xafiiska wasiirka, xafiiska wasiiru dawlaha, xafiiska wasiir ku xigeenka, la-taliyayaasha wasiirka iyo xoghaymahooda.

Qodobka (76)aad

Agaasimaha Guud

Hadaan xeer si kale u dhigin, Wasaaradd kastaa waxaay yeelanaysaa Agaasinka Guud oo ay soo hoos gelayaan Waaxda Qorshaynta iyo Tiro-koobka (statistics), Waaxda Maamulka iyo maaliyadda iyo waaxaha kale ee Wasaardu u baahato.

XUBINTA LIXAAD

XAFIISYADA HEER GOBOL

Qodobka (77)aad

Aasaasidda Xafiisyada Heer Gobol

Xafiisyada Heer Gobol ee Wasaaradda marka ay lagama maar maan noqoto waxaa lagu aasaasayaa Xeer Wasiir.

Qodobka (78)aad

Mas'uuliyiinta Xafiisyada Heer-Gobol

Xafiisyada heer gobol waxaa ka mas’uul noqonaya Isuduwa-yaasha Heer Gobol ee

Wasaaraddaha.

Qodobka (79)aad

Kormeeridda Xafiisyada Heer Gobol

Kormeeridda shaqada xafiisyada heer gobol waxaa ka mas'uul ah agaasimaha Guud ee Wasaaradda ama hay'adda Xukuumadda uu Xafiisku hoos-tago.

Qodobka (80)aad

Qaybaha iyo Shaqaalaha Xafiisyada Heer Gobol

Xafiisyada heer gobol waxay yeelanayaan qaybaha iyo shaqaalaha lagama maarmaanka u ah.

Qodobka (81)aad

Xilka xafiisyada Heer Gobol

Xafiiska Heer Gobol wuxuu:

1. Fuliyaa Xeerarka, siyaasaddaha, mashaariicda iyo barnaamijyada Wasaaradda ama hay'adda uu wakiilka ka yahay.

2. Iyada oo si hufan oo tayo leh uu u qabanayo, wuxuu siiyaa dadka gobolka adeegyada heer gobol ee Wasaaradda ama hay'adda uu wakiilka ka yahay qabato.

3. Wuxuu isku xidhaa Wasaaradda ama Hay'adda uu ka wakiilka yahay iyo kuwa la gudboon ee heer gobol iyo Maamulka Gobolka.

4. Fuliyaa xilka iyo waajibaadka kale ee Madaxada Wasaaradda ama hay'adda uu wakiilka ka yahay u xilsaarto.

5. Xafiisyada heer gobol waxaa la aasaasayaa markasta oo ay lagama maarmaan noqoto.

Oodobka (82)aad

Xilka iyo Waajibaadka Iisuduwayaasha Gobollada

Isuduwayaasha goboladu waxaay:

1. fuliyaan awooddaha iyo xilka xafiiska ee heer gobol.
2. Ka mas'uul yihiin maamulka, qorshaynta iyo hagidda hawlaha xafiiska
3. Si waafaqsan xeerka shaqaalaha u anshaxmariyaa shaqaalaha heer Gobol ee hay'addaha ay wakiilka ka yihiin.
4. Ogolaadaan fasax xanuunka, umulidda iyo maqnaanshiiyaha lacagta lahayn, iyo fasaxyada rasmiga ah ee shaqaalaha heer gobol.
5. Diyaargaraynta odoraska miisaniyada ee heer gobol,
6. Ansixinta dalabka iibsiga qalabka xafiisyada ee gobolka isaga oo ka duulaya miisaaniyadda loo ansixiyay.
7. Ka gorgortanka, gelidda iyo saxeexa heshiisyada adeegga, iibka ee gobolka ku waas oo qiimahoodu ka badnayn afar milyan (4 000 000) oo Somaliland Shillings
8. ka go'aan gaadhaan cabashooyinka xaga xuquuqda ee shaqaalaha gobolka.
9. Ka go'aan gaadhaan codsiyada gunnada shaqada dheeraadka ah.
10. Kor u qaadan wada shaqaynta ka dhexeysa xafiisyada hay'addaha Xukuumadda ee kale ee heer gobol iyo xafiiska hay'adda uu wakiilka ka yahay.
11. Go'aaminta safarada shaqada ee gobolka dhexdiisa iyada oo mudada safarka ee gobolka dhexdiisa ka badnaan karin tobon maalmood.
12. Go'aaminta ka qaybgalka shaqaalaha ee shirarka, aqoon isweydaarsiyada, iyo tababarada heer gobol
13. Shaqooyinka kale ee xeer u xilsaaray ama mas'uul ka sareeyaa u igmada

Qodobka (83)aad

Kormeerka iyo dib u eegista Talaabooyink Isu-Duwayaasha

Awooddaha isu-duwayaasha ee ku xusan qodobka sare iska hortaagi maayaan wasiirka/gudoomiyaha/maareeyaha inuu dib u eego wax-kabedelo, laalo, talaabo kasta oo uu qaaday isuduwe, sidoo kale wuxuu isku bedeli karaa isuduwayaasha Gobollada.

HAY'ADDAHA XUKUUMADDA

Qodobka (84)aad

Hay'add a ha Xukuumadda

1. Iyada oo laga duulayo qodobka 113 ee dastuurka, hay'addaha waxa loola jeedaa Guddiyada (komishanada), Xafiisyada iyo mu'asasad kasta oo kale oo fulineed oo aan ahayn Golaha Wasiirrada, Wakaaladdaha, Shirkadaha iyo Mashaariicda.
2. Hay'aduhu waxay leeyihii jiritaan qaanuuni ah oo waafaqsan qodobka 53 ee Xeerka Madaniga marka aan sidaas si ka soo horjeeda si cad loogu qeexin xeerka lagu aasasay.
3. Madexweynaha Jamhuuriyadda Somaliland isaga oo la tashanaaya cida ay khusayso waxa uu dhisi karaa hay'ado Madaxbanaan oo loo xilsaaro hawlo gaar ah.

Qodobka (85)aad

Xeerka Aasaasidda

1. Mid kasta oo ka mid ah hay'addaha waa in xeerkeedda lagu aasaasay ay ku cadaadaan arimaha ku dhigan xeerkan isla markaana waa in loo aasaasaa si waafaqsan xeerkan.
2. Xeerka hay'adda waa in lagu sheegaa magaca hay'adda, dabeecadeeda, ujeedooyinka loo aasasay, waajibaadkeeda iyo xilkeeda, awooddaha hay'adda, maaliyadda, Wasaaradda kormeerka ku leh, qaabdhismeedkeeda, iyo waxyaabaha kale ee lagama maarmaanka ah.
3. Hay'addaha madaxa banaan waxaa la abuuri karaa oo kaliya marka uu ka horeeyo xeer lagu aasaasay.

Qodobka (86)aad

Madaxbanaanida Hay'ad d a ha

1. Xeerka lagu aasaasay hay'adda waa in lagu sheegaa heerka madaxbanaani ee ay leedahay inta uu gaadhsiisan yahay.
2. Heerka madaxbananidu wuxuu noqon karaa mid hawl-gudasho iyo mid maaliyadeed.

QAYBTA SADEXAAD

Qodobka (87)aad

Qaab-dhismeedka Hay'add a ha

1. Xeerka lagu aasaasayo hay'adda waa in lagu sheegaa qaab-dhismeedka hay'adda, iyada oo si cad loogu qeexayo inay leedahay Gudi latalineed (advisory Board) ama Gudi Agaasin ama inaanay lahayn iyada oo la eegayo dabciga hay'adda.
2. Waa waajib in hay'addaha leh Guddi Agaasin (komishanada) ay yeeshaan guddi agaasinoo ka kooban tiro hal-dheeri ah.
3. Qayb kasta oo ka mid ah hay'adda waa in xilkeeda, waajibaadkeda iyo awoodeheeda si cad loogu qeexaa xeerka lagu aasaasayo.

Qodobka (88)aad

Ujeedooyinka Hay'adda ha

Iyada oo ay hay'ad kasta leedahay u jeedo u gaar ah oo ku dhisan dabcigeeda, hay'ad kasta waxaay yelelanaysaa ujeedoyinkan soo socda:

1. In hay'ad kasta adkayso kaalinta ay ku leedahay horumarinta maamulka, siyaasada iyo dhaqaalaha Dalka maadaama ay tahay qayb aan sina uga bixi karin nidaamka maamul, siyaasada iyo dhaqaale ee dalka.
2. In ay u hawlgasho qabashada adeegyada ugu muhiimsan iyo horumarintooda iyada oo ka duulaysa mabda' ah soo celinta kharashka iyo xaqiijinta soo hoynta miinsaaniyada dheeraadka ah iyada oo ku xaqiijinaysa Tartanka ganacsi ee xorta ah Gudaha iyo debedaba.
3. Ujeedo kasta oo ay keensatay dabeecada hay'adu oo la xidhiidha hawsha loo abuuray.

Qodobka (89)aad

Awooddaha Hay'add aha

Ka sokow awooddaha lagu xusay xeerka aasaasida, hay'ad kastaa si ay u xaqiijiso ujeedooyinkeeda, waxaay leedahay awooddaha soo socda:

1) in ay qaado talaaboyin kasta oo ay ku xaqiijinay ujeedoyinkeedii loo abuuray, iyada oo dhawray xeerka.
2) Hawlgelinta iyo qaadashada shaqaalaha lagama marmanka u ah xil-guda shadeeda iyada oo xeerka shaqaalaha la raacayo.
3) In marka ay hesho ogalaanshiiyaha cidda ay khusayso laamo ka furato dalka gudihiisa iyo debediisaba marka lagama marmaayn u noqoto hawl-gudashadeeda.
4) Diyaar garaynta mashaaric horomarineed.

Qodobka (90)aad

Mas'uu li yad d a Hay'adda

Hay'ad kastaa waxaay si toos ah uga mas'uul tahay in ay si wanaagsan u gudato una mamusho xilkeeda iyada oo qaaday talaabooyin lagu ilaalinayo danta guud islamarkaana raacay sharciga dalka.

Qodobka (91)aad

Maaliyadda iyo Hab-Xisaabeedka

1. Hay'adu waxay ka furan kartaa lambar xisaabeed oo loo adeegsanayo lacagta dalka ama mid keleba Baananka dalka.
2. Hay'ad kasta waa in qaab xisaabeedkeedu ahaado mid sax ah oo hufan islamarkaana ay ka muuqato dakhliga iyo kharashkaba taas oo ku salaysan hanaan xisaabeedka dalka.
3. Hay'ad kasta waa in ay ku e kaataa miisaniyad sannad eedka isla markaana hadaan loogu ogolaan qoraal aanay madaxna u wareejin madax kale
4. Hay'ad kastaa waa in aay xisaab xidh saddex bilood ah u gudbiso Wasaaradda Maaliyadda iyo hanta dhawraha Guud.
5. Hay'ad kastaa waxay yeelanaysaa qayb u qaabilsann xisaabaadka.

Qodobka (92)aad

Adeegsiga Misaniyada Hay'add a

1. Misaaniyada hay'adda waxaa loo adeegsanayaa si loo gaadho ujeedooyinka hay'adda.
2. Iyada oo waxba loo dhimin qodobka hore Miisaaniyadda hay'adda waxaa loo adeegsanayaa hawlaha hoos ku qoran.
    a. Maamulka hay'adda iyo waxyaabaha lagama maarmaanka u ah fulinta Xilkeeda.
    b. Bixinta waajibaadka maaliyadeed ee hay'adda
    c. Maalgelinta mashaariicda horumarineed ee lagu ansixiyay miisaniyadda
    d. Bixinta mushaharka iyo gunnooyinka iyo Wixii kale ee xeerka miisaaniyadda loogu ogolaaday.
3. Waxaa reeban hadaan loo ogolaan in ay hay'addu u isticmaasho maaliyadd hawlaheeda.

a. Ku iibsasho dhul ama dhisid

b. Ku tasarufka hadhaaga iyo faa'iidada markay jiraan

4. Waxaa hay'da ku waajib ah:
    i. In loo abuuro xisaab gaar ah wixii burburay ama la badalay, mana bannaana ku ta sarufkeedu, in loo adeegsado ujeedooyin gaar ah oo ka baxsan kuwii loogu talo galay.
    ii. in loo maal galiyo sida ugu faa'iidada badan
    iii. in laga jaro diwaanka alaabta ku dhamaatay isticmaalka am qiimo beeshay

Qodob(93)aad

Xisaab Celinta

Hay'ad kasta waa inay samaysaa xisaab celin sannadle ah oo ay u gudbinayso xisaabiyaha guud iyo Hanti dhawraha Guud.

Qodob (94)aad

Xisaab Xidhka

1. Waxaa ku waajib ah hay'adda inay samayso xisaab xidh lix bilood ah, oo ay ku xusan tahay:

a. cadaynta xisab xidhka iyo hadhaaga haduu jiro

b. warbixinta xisaabiyaha guud iyo Hanti Dhawraha Guud

2. Warbixinada xilli -laha ah ee wax qabadka iyo habsami uu socodka hawlaha hay'adda ee sannad maaliyadeeddka iyo qorshe hawleed keeda sannad ka danbe.

Qodob (95)aad

Amaahda

Ma banaanna in hay'addu ay amaahato wax ka badan rasamaalkeeda haddan mas'uulka ay ku xidhan tahay aanu ogolan.

Qodobka (96)aad

Go'aanada Hay'addaha

1) Hay'adu waxaay mudo 30 maalmood gudahooda kaga go'aan gaadhaysaa cabashooyinka loo soo gudbiyay, waana in qoraal lagu siiyo cidda danaynaysa, waxaana looga racfaan qaadan karaa Maxkamada Sare mudo aan ka badnayn Sodon maalmood oo ka bilaabanta maalinta la siiyo go'aanka cidda danaynaysa.

2) Amarada ama go'aan kasta oo kasoo baxa hay'addaha oo khilaafsan Dastuurka ama Xeerarka dalka waxaa darafka ka cabanaaya u gudbin karaa Maxkamada awoodda u leh, mudo sodon maalmood gudaheed ah oo ka bilaabanta maalinta qoraalku soo baxay ama ay gaadhay cida uu cusleeyay go'aanka am amarku.

Qodobka (97) aad

Warbixinaha

1. Hay'ad kasta waxa ku waajib ah inay samayso warbixin sannadle ah oo ay u gudbinayso Madaxwaynaha ama Wasiirka, iyada oo ku sheegaysa wixii u qabsoomay, waxa u qorsheeysan, talaabooyinka muhiimka ee ay qaadeen iyo wixii kale ee Madaxwaynuhu amro.

2. Haya'ddu waxay sidoo kale u gudbinaysaa warbixin mar kasta oo uu Madaxwaynuhu ama wasiirku sidaas amro ama ay ula muuqato hay'adda inay haboon tahay.

QAYBTA AFRAAD

WAKAALADDAHA

Qodobka(98)aad

Wakaaladdaha

1. Wakaaladdu waa qayb aasaasi ah oo si gaara loogu xilsaaro shaqo muhiim ah oo wax soo saar leh, waxaana lagu xidhiidhayaa Wasaaradd ka mid ah Wasaaraddaha dalka.

2. Iyada oo wakaaladuhu la wadaagaan hay'addaha axkaamta ku dhigan Qaybta Afraad ee xeerkan, qodobadan soo socda waxa lagu dhaqayaa wakaaladdaha.

Qodobka (99)aad

Xilka iyo Waajibaadka Wakaaladda.

1. Wakaaladu Waxay:

    i. dhaqan gelinaysa siyaasadda guud iyo mashaariicda horumarineed ee Wasaaradda wixii ka khuseeya..

    ii. fulinaysa qorshayaasha iyo barnaamijyada wakaalad ee ku salaysan qorshaha iyo siyaasadda Wasaaradda, qaybtab ka khusaysa.

    iii. Dejinaysa halbeegyadda shaqada wakaaladda si waafaqsan qorshaha iyo barnaamijyada Wasaaradda qaybta ka khusaysa.

2. Wakaalad kastaa waxaa ka madax noqonaya Maareeye guud kaas oo yeelan kara mid iyo in ka badan oo ku xigeeno ah.

3. Wakaalad kastaa waxaay yeelan kartaa waaxaha kala ah Qorshaynta iyo Tiro-koobka, Maamulka iyo Maaliyadda iyo waaxaha kale ee ay u baahato.

Qodobka (100)aad

Xilka iyo Waajibaadka Maareeyayaasha

1. Maareyayaasha ama madaxda waxaay fuliyaan xilka wakaaladda/xafiiska shuruucda xeer hoosaadyada iyo maamulkooda.

2. Maareeyuhu wuxuu leeyahay ansixinta, magacaabista saraakiisha wakaaladda kadib marka uu helo go'aanka gudida qiimaynta iyo anshax-marinta si waafaqsan Xeerka shaqaalaha Xukuumadda.

Qodobka (101)aad

Xilka Maareeye ku Xigeenadda

Maareeye ku xigeenku wuxuu:

1) Ka Caawiyaa maareeyaha xilgudasshadooda sida xeerka ama xeer hoosaadyadu dhigayaan.
2) Iyada oo waxba loo dhimin xilka maareeye ku xigeenka, Maareeyuhu wuxuu u xilsaari karaa ku xigeenkiisa hogaaminta waax ka mid ah waaxaha maamulka ee wakaaladda iyada oo aanu ku yeelanayn guno dheeraad ah.
3) Wuxuu Maareeyuhu Saraakiisha Maamulka ama Shaqaalaha Wakaaladd u diri kara shaqo dheeraad ah Hadaanay jirin xeerar ka reebaya ama aanay ka hor imaanayn xilkiisa xeerku qeexay.

QAYBTA SHANAAD

SHIRKADAHA IYO MASHAARIICDA XUKUUMADDA

Qodobka (102)aad

Shirkadaha Xukuumaddu Leedahay Ama Wax-ku leedahay

1) Shirkadda Xukuumaddu leedahay ama wax ku leedahay waata ay yeelanayso Xukuumaddu ugu yaraan saddex dalool oo meel saamiyada shirkadda,waxaana lagu xidhayaa wasaaraadda ku haboon e ay leeyihiin wada shaqayn la xidhiidha xaga shaqada, siyaasadda iyo mashaariicda
2) Shirkadaha waxa lagu xidhayaa Wasaaradd ka mid ah Wasaaraddaha dalka
3) Waxay wasiirka ay khusayso u gudbinayaan xisaab xidhkooda mudo aan ka badnayn 30 maalmood marka laga bilaabo maalinta xisaab xidh-sandeedka.
4) Shirkaduhu waxay ku sii shaqaynayaan miisaaniyaddii hore inta xisaab xidhku dhammaanayo, shirkad kasta oo is-bixin wayda sannad maaliyadeedkeeda waxaa lagu soo rogayaa sannad -maaliaydeedkeeda kormeer gacan ku hayn.

Qodobka (103)aad

Warshadaha iyo Mashaaricda Madaxabanaan

Xukuumaddadu waxa ay yeelan kartaa warshaddo iyo mashaariic madaxbanaan oo leh jiritaan qaanuuni ah, waxaana lagu dhaqayaa cutubkan khuseeya wakaaladdaha iyagoo yeelan doona guddi latalineed.

QAYBTA LIXAAD

XIDHIIDHKA MAAMUL EE WASAARADDAHA, HAY'AD DAH A IYO WAKAALADDAHA

IYO XALINTA KHILAAFAADKA SOO KALA DHEX GALA.

XUBINTA KOWAAD

XIDHIIDHKA

Qodobka (104)aad
Xidhiidhka Maamul ee Wasaaraddaha iyo Hay'add aha Xukuumadda iyo Wakaaladdaha

Xidhiidhka maamul xeerkan gudihiisa waxa looga jeedaa:

1. Kormeer: oo ah awoodda:

    i. Wasaaradduhu ku leeyihiin hay'addaha,wakaaladdaha iyo shirkadaha hoos imanaya ama ku xidhan taas oo la xidhiidha kormeerka hawl fulintooda, tayada wax-qabadkooda, iyada oo aan la faro gelinaynayn hawl maalmeedkooda.

    ii. Helidda warbixinada shaqada, maaliyadda, qiimaynta la socodka siyaasadda, halbeegyada iyo tilmaamaha guud ee Xukuumadda, baabi'inta ku xad-gudubka maamulka iyo awoodda iyo ansixinta odoraska miisaaniyadda.

    iii. lagu kala hormarinaayo oo mudnaanta lagu kala siinayo qorshayaasha

2. Kor-jogtayn maamul oo ah awoodda mas'uul (administrative supervision) ku hagi karo xil gudashada madaxda ka hoosaysa, isla markaana kaga joojinayo gefafka maamul isaga oo dib ugu eegi kara talaabooyinka uu qaatay, si uu u saxo go'aamadiisa ama ku laali karo ama wax kaga bedeli karo go'aamada ku xigeenka.

3. Waxaa reeban in kormeer maamul gaadhsiisnaado:

    a. magacaabid hadaan looga soo racfaan qaadan

    b. Dib u eegida, laalida, wax ka bedelka go'aamadooda aan ka baxsanayn awooddaha mas'uuliyiinta go'aanka qaatay.

4. Kormeerka Wasaaraddi ku leedahay hay'ad, wakaalad ama shirkad waxa reeban in uu gaadhsiisnaado heshiisyada ay gashay hay'addu, wakaladdu ama shirkadu hadaanany dhaafin xuduudeeda.

Qodob (105)aad

Bixinta xogta

Waxay Wasaaraddu xaq ugu leedahay hay'addaha, wakaaladdaha iyo shirkadaha hoos yimaada inaay u gudbiyaan xogta ay u baahan tahay iyo cadaymaha la xidhiidha.

Qodob (106)aad

Dambiyada iyo Ciqaabaha

Hay'adda, wakaaladda iyo shirkad kasta oo Wasaaradda ay hoos timaado u gudbin wayda xogta iyo xisaabaadka xeerkani dhigay, waxaay wasaarddu ku soo rogi kartaa:

1. In aanay helin kordhin misaaniyadeed.
2. inay xayirto lambarada xisaabta ee hay'adda, wakaaladda ama shirkadda iyo hantideeda inta ay soo gudbinayaan xisaab xidhka laga rabo
3. In aay Madaxwaynaha iyo Golaha Wasiirrada kula taliso in hay'addaas, wakaaladdaas ama shirkadaas la baabiiyo.
4. In wasiirku u gudbiyo Xeer-ilaalinta, kadib marka uu helo ogolaanshaha Madaxwaynaha, codsi amar qabasho oo lid ku ah madaxada, wakaaladda, shirkadda ama sarkaal kasta oo Wasaaradda iska hortaaga ama ka qariyey xog la xidhiidha xisaabaadka iyo hawlaha hay'adda, wakaaladda ama shirkadda oo ay dalbatay ama meel ka dhac kasta oo la xidhidha talaabo kasta oo khilaafsan xeerka oo la qaatay.

XUBINTA LABAAD

XALINTA KHILAAFKA

Qodobka (107)aad

Xalinta Isqabadka Hay'addaha Xukuumadda

1. isqabad-kasta oo ka dhex abuurma Xukuumadda iyo hay'adeheedda, wakaaladeheedda iyo shirkadeheedda lana xidhiidha xil, waajibaad, awood ama khilaaf sharci waxaa lagu xalinayaa si waafaqsan Xeerkan.
2. Marka isqabadkaas ay xalin kari waayaan, cida ay dhexmartay waa inay u gudbiyaan Madaxwaynaha.

QAYBTA TODOBAAD

Habdhaqanka iyo Waxyaabaha ka Reeban Madaxda h ay'addaha

Qodobka (108)aad

Habdhaqanka Saraakiisha Xukuumadda

Dhammaan shaqaalaha iyo saraakiisha Xukuumadda waxaa ku waajib ah in ay raacaan Xeerka anshaxa ee hay'adda shaqaalaha.

Qodobka (109)aad

Waxyaabaha ka Reebanaan kara Madaxda Hay'addaha

1. Sarkaal ama shaqaale Xukuumadeed si toos ah ama si dadban uma iibsan karo, hanti loo xaraashayo cashuur Xukuumadeed, Ajuuro ama adeeg Xukuumadeed.
2. Madaxda hay'addaha, wakaaladdaha, shirkadaha iyo mashaariicda Xukuumadda, marka laga reebo xubnaha Golaha Wasiirradda, waxaa ka reeban in ay si uun ugu lug yeeshaan siyaasadda
3. Waxaa ka reeban madaxda, hay'adda, wakaaladeheeda, shirkadeheeda iyo mashaariicdeedda shaqo kasta oo ka baxsan tan Xukuumadda ee loo igmadday.

Qodobka (110)aad

Daacadnimada Mas'uuliyiinta

Mas'uulka ama shaqaalahu waxaay xili kasta ay daacad u noqonayaan isla markaana hiil iyo hoo isla garab taagayaan Xukuumadda Qof u haya Somaliland xil ama u qaban karo dal kale xil.

Qodobka (111)aad

Sheegida iyo soo Bandhigida Hantida iyo Mas'uu li yad d a .

1. Marka saraakiisha ama shaqaalaha Xukuumaddu ay qabanayaan xil xafiis , ama xili kasta oo xeer tilmaamo, waxaa ku waajib ah in ay cidda ay khusayso, iyaga oo dhaarsan u gudbiyaan hantidooda iyo maslaxad kasta oo ay ku leeyihiin ama ka mas'uul yihiin oo xidhiidh la leh shaqada.
2. Habraaca diiwaan-gelinta waxa loo raacayaa Xeer gaar ah.

Qodobka (112)aad

Wufuudda Xukuumadda

1. Mas'uuliyiinta Xukuumadda ee dalka wafti ahaan ku meteli karaa waa:
    a. Madaxweynaha.
    b. Madaxweyne ku xigeenka.
    c. Xubnaha golaha Wasiirrada.
    d. Madaxda hay'addaha iyo wakaaladdaha.
    e. Agaasimayaasha guud.
2. Habka wufuuda waxa loo raacaya nidaamka hab-maamuus ee ay dejiso Wasaaradda Arimaha Debedda iyo Xidhiidhka Caalamiga ah

Qodobka (113)aad

Awoodda Dhaarinta iyo Amarada Yeedhmada

Marka cid aan ahayn garsoore xeer u jideeyo dhegaysiga ama qaadista caddayn, wuxuu awood u leeyaay dhaarinta cidda uu ka qaadayo caddaynta, soo saarista yeedhmo qoraal ah ama amar soo gudbinta qoraalo.

Qodobka (114)aad

Igmashada Awoodda

1) Iyada oo mid kasta oo madaxda Xukuumadda, hay'adeheedda, wakaaladeheedda iyo shirkadeheeddu mas'uul ka yahay xilka iyo awooddaha loo igmaday hay'adiisa, wakaaladiisa ama shirkadiisa, waxaa u banaan in qayb ka mid ah awoodiisa u igman karo agaasimayaasha iyo isuduwayaasha Gobollada haday lagama maarmaan u tahay fulinta xeerarka, siyaasadda iyo qorshayaasha hay'adda, wakaaladda ama shirkadda.
2) Iyada oo waxba loo dhimayn faqrada hore ee qodobkan, waxaa reeban igmasho kasta oo aan qoraal ahayn, isla markaana la xadidin mawduuceeda iyo cidda loo igmaday.

Qodobka (115)aad

Buuxinta Jagada Banaanaata

Jagada ku banaanaata geeri, is casilaad, xil ka qaadis, waxaa si ku meelgaadh ah loogu magacaabaya cid xilka sii haysa iyada oo magacaabista loo marayo habkii uu ku yimi mas'uulka

hore. Waxaase reeban in si rasmiya cid loogu magacaabo xilkaa intaanu dhammaan fasaxa sarkaalkii hore haduu jiro, hadaanay jirin duruuf degdega ah oo keensanaysa magacaabis degdeg ah.

Qodobka (116)aad

Ku Simida Mas'uulka

Marka si aan joogto ahayn uu u maqnaado ama xilkiisa u gudan kari waayo Agaasime Waaxeed ama ruux shaqaale ahi, sarkaalka ka sareeya isaga oo raacaya xeerarka wuxuu u magacaabayaa xilkiisii sarkaal ama shaqaale kale hadba siday tahay oo aan ka baxsanayn waaxdiisa, si uu u qabto shaqadiisii

Qodobka (117)aad

Mas'uu li yad d a Xukuumadda ee ku aadan Falalka Saraakiish Xukuumadda

1. Hay'adda Xukuumaddeed waxaay ka mas'uul yihiin falalka mas'uuliyiinta metelaa u qaadeen si waafaqsan Dastuurka iyo xeerarka u yaala.
2. Hay'adda Xukuumadeed kama mas'uul aha gefafka ka dhasha taxadar darada, niyad xumida ama jebinta Xeerarka, Tilmaamaha iyo go'aamada.

QAYBTA SIDEEDAAD

WARBIXINAHA IYO XUSUUS DHAWRKA

Qodobka (118)aad

Warbixinada Rasmiga ah

Madaxda Wasaaraddaha, hay'addaha xukuumadda, wakaaladdaha iyo shirkadaha waxay diyaar garaynayaan isla markaana u gudbinayaan Madaxweynaha warbixin sannad le ah inta ka horaysa bisha koowaad ee sannad walba.

Qodobka (119)aad

Jaangoynta Nuxurka Warbixinta

Nuxurka warbixinda sannad eedka waxaa lagu jaangoynaa Xeer madaxweyne

Qodobka (120)aad

Warbixinada Gaarka ah

Sarkaal kasta wuxuu diyaargaraynayaa warbixin gaar ah oo la xidhiidha shaqada uu mas'uulku ka yahay mar kasta oo Madaxweynaha ama mas'uulka ka sareeyaa ka dalbado.

Qodobka(121)aad

Nuqulada Rasmiga ah

Mid ka mida nuqulada rasmiga ah ee warbixinada waxaa loo gudbinaya xarunta xusuus dhawrka Xukuumadda, waxaana fursad loo siinayaa dadweynaha in ay helikaraan.

Qodobka(122)aad

Warbixinada Gudaha

1. Maareeyayaasha iyo agaasimayaashuba waxaay u gudbinayaan wasiirkooda warbixin sannad le ah, oo ay ku xusan yihiin, waxqabadka, warbixinta maaliyadeed, qorshayaasha, talo bixinadooda, carqaladaha iyo Xeerarka ama wareegtooyinka loo baahan yahay.

2. Warbixinadu waa in ay koobsadaan waxyaabaha u qabsoomay iyo qiimaynta inta horumar laga gaadhay qorshayaashii la ansaxiyey, taas oo ay weheliso warbixintii maaliyadda oo muujinaysaa kharashaadkii sannad ka, dakhliga, soo-jeedimaha, talo bixinada iyo qorshe hawleedka sannadka xiga oo ay ku jiraan xeerarka iyo wareegtooyinka lagama maarmaanka ah.

Qodobka(123)aad
Xusuus Dhawrka

1) Mid kasta oo ka mid ah Wasaaraddaha, hay'addaha iyo wakaaladdahu waxaay yeelanayaan xafiiska xusuus dhawrka oo yeelanaya diiwaan u gaar ah, oo lagu kaydiyo laguna qoro go'aamada kama dambaysta ah, amarada, wareegtooyinka, xeer-hoosaadyada, heshiisyada, ka soo baxa ama loo soo diro.

2) Mar kasta oo khilaaf ka dhashana waxaa lagaga go'aan gaadhayaa taariikhda iyo xiliga la diiwaangeliyey.

Qodobka(124)aad

Sumada iyo Tirooyinka Qoraalada

Qoraalkastaa kastaa waxa lagu soo saarayaa sumad iyo lambar u gaar ah oo sannad walba ka bilaabma lambar Kow.

QAYBTA SAGAALAAD

HABRAACA WADA SHAQAYNTA XUKUUMADDA.

IYO WAAXAHA KALE EE QARANKA.

Xukuumadda iyo Baarlammaanka

Qodobka(125)aad

Warbixinada Madaxweynaha

1) Bisha 1aad ee sannad walba Madaxwaynuhu wuxuu ka horjeedinayaa fadhiga furitaanka ee labada Gole midkood warbixin sannad eedka Xukuumadda oo nuxurkeedu koobsanayo xaalada Siyaasadeed Dhaqaale, Nabadgelyo iyo arimaha kale ee lagamamaar-maankan uu u arko ee dalka.

2) Haday dalka la soo gudboonaato aafo wuxuu Madaxwaynuhu bil gudeheed isugu yeedhayaa Baarlammaanka (Labada Gole) isla markaana uga warbixinaya xaalada Aafada.

Qodobka(126)aad.

Ku dhawaaqidda Xaalad Dagaal.

Madaxweynuhu haduu ku dhawaaqo Xaalad dagaal wuxuu koob iyo labaatan (21) maalmood gudahood isugu yeedhayaa Baarlammaanka, wuxuuna qoraal sharxaya xaalada colaadeed ee keentay in la galo xaalad dagaal u gudbinayaa baarlammaanka si uu uga doodo.

Qodobka(127)aad

ku dhawaaqidda Xaalad Degdeg ah

Madaxwaynuhu markuu uu si waafaqsan qodobka 90aad ee dastuurka ku dhawaaqayo xaalad degdega ah wuxuu 21 maalmood gudaheed isugu yeedhayaa Baarlammaanka si ay uga go'aan gaadho.

Qodobka (128)aad
Gelidda Heshiisyada Caalamiga ah

Heshiisyada Is-afgaradka ee Hay'adaha Qaramada Midoobay iyo Hay'adaha Samafalka ee Caalamiga ah, Wasiirka ay Wasaaradiisu khusaysaa wuxuu la saxeexan karaa Hay'adaha Qaramada Midoobay, Hay'adaha Samafalka ee Caalamiga ah Heshiis is afgarad oo la xidhiidha mashaariicda Horumarineed.

Heshiiska lala gelayaa wuxuu leeyahay qaab isku mid ah (standard), waxaa wasiirku nuqul ka mid ah heshiiska u gudbionayaa Wasaarada Qorshaynta Qaranka, Wasaarada Maaliyada waxaana lagu soo saarayaa faafinta Rasmiga ah.

Qodobka(129)aad

Heshiisyada Is-afgarad ee Maalgashadayaasha.

Heshiiska is afgarad ee shirkadaha ajanebiga ah iyo kuwa wadaniga ah ee aan la xidhiidhin hantida ma'guurtada Qaran iyo kooto waxaa loo marayaa sidan.

Wasaaradda ama Hay'ada gelaysa heshiisyada is afgarad ee shirkadaha ajanebiga ah iyo kuwa wadaniga ah ee aan la xidhiidhin hantida ma'guurtada ah ee Qaranka iyo kooto waxaa ansixinaya Madaxweynaha ka dib marka uu ka talo bixiyo Garyaqaanka Guud, waxaana lagu soo saarayaa Faafinta Rasmiga ah ee Dawladda.

Qodobka(130)aad

Heshiisyada is afgarad ee shirkadaha ajanebiga ah iyo kuwa wadaniga ah ee la xidhiidha hantida ma'guurtada ah ee Qaranka iyo kooto

Heshiisyada is afgarad ee shirkadaha ajanebiga ah iyo kuwa wadaniga ah ee la xidhiidha hantida ma'guurtada ah ee Qaranka iyo kooto Wasaarada ama hay'ada gelaysa heshiisyada is afgarad ee shirkadaha ajnebiga ah iyo kuwa wadaniga ah ee la xidhiidha hantida ma'guurtada ah ee Qaranka iyo kootada, waxaa ansixinaya Madaxweynaha ka dib marka ay ka so talo bixiyaan Guddida Golaha Wasiirrada u qaabilsan maalgashiga iyo Xafiiska garyaqaanka Guud waxaana lagu soo saarayaa faafinta rasmiga ah ee Dawladda.

Qodobka(131)aad

Heshiisyada kale ee la xidhiidha manaafacaadsiga hantida Qaranka iyo kooto ama xuquuqda leh muhiimad Qaran ee ka baxsan khayraadka dabiiciga ah.

Heshiisyada kiro ee la xidhiidha manaafacaadsiga hantida Qaranka iyo kootada ama xuquuqda leh muhiimad Qaran ee ka baxsan kayraadka dabiiciga ah Wasaarada ay khusaysaa marka ay la tashato Xafiiska Garyaqaanka Guud ee Qaranka waxaay nuqulka heshiiska u gudbinaysa Madaxweynaha iyo Golaha Wasiirrada oo marka uu ka doodo ansixinaya ama diidaya.

Qodobka(132)aad

Heshiisyada Dawladdaha.

Heshiisyada Dawladeed ee ku xusan qodobka **53aad** ee Dastuurka faqradiisa **3aad**, Wasiirka ay khusaysaa wuxuu la tashanayaa Garyaqaanka Guud, waxaana loo gudbinayaa heshiiska oo ay ku lifaaqan tahay talada Xafiiska Garyaqaan Guud Madaxweynaha iyo Golaha Wasiirrada si uu uga doodo dabadeedna u ansixiyo ama u diido.
Marka uu Golaha Wasiirradu ansixiyo, waxa uu Madaxweynuhu u gudbinayaa Golaha Wakiillada sida uu dhigayo qodobka kor ku xusan.

Qodobka(133)aad

Gudbinta Xeerarka

Marka labada aqal ee Barlammaanku ansixiyaan xeer waxay mudo 21maalmood gudohood ah ugu gudbinayaan xeerkaas Madaxwayanaha si uu uga go'aan gaadho faafintiisa ama celintiisa.

Qodobka(134)aad
Ansixinta Barnaamijyada Xukuumadda

Barnaamijyada Xukuumadda ee Golaha Wasiiradu ansixiyo waxaa kow iyo Labaatan maalmood gudahood loogu gudbinayaa Golaha Wakiilada si uu uga doodo isla markaana uga go'aan gaadho.

Qodobka(135)aad

Burista Magacaabidda Madaxda Xukuumadda

Way buraysaa magacaabista xubnaha Golaha Wasiirradda, Madaxda hay'addaha ee madaxweynuhu magacaabo kuwaas oo xeer waajibiyay in Goluhu Wakiiladu ansixiyo marka Goluhu ansixin waayo, iyada oo Madaxweynuhu dib u soo magacaabi karo sadex bilood dabadeed.

Qodobka (136)aad

Dib u Dhaca Doorashada labada Gole

1) Marka Doorashada Golaha Wakiiladu ku qabsoomi waydo xiligeedii si waafaqsan qodobka 42aad ee Dastuurka JSL, wuxuu Madaxwaynuha go'aanka Golaha Xukuumadda oo sababaysan iyo soo jeedintiisa u gudbinayaa Golaha Guurtida si ay u qiimeeyaan ugana go'aan gaadhan mudada ay tahay in gudaheeda lagu qabto doorashada isla markaana Goluhu sii shaqeeyo.

2) Go'aanka Golaha Guurtida waxaa Madaxweynaha loogu gudbinayaa shan iyo Toban (15) maalmood gudahood si uu ugu soo saaro faafinta Rasmiga ah.

Qodobka(137)aad
Hab-raaca Kala dirida Labada Gole

1. Marka sida ku xusan qodobka 56 farqadda 1aad ee Dastuurka labada Gole midkood fadhiisan waayo Laba kal fadhi oo isku xiga, iyada oo aanay keenin duruuf awoodda ka baxsan, wuxuu Madaxwaynuhu qoraal sababaysan u dirayaa Maxkamada Dastuuriga

ah si ay ugu dhawaaqdo kala dirista golaha.

2. Xaalada ku xusan faqrada 2aad ee Qodobka 56aad labada gole midkood wuxuu go'aanka kala diristiisa ugu gudbinayan Madaxwaynaha JSL 15 cisho gudohood oo ka bilaabanta marka go'aanku soo baxay, si Madaxweynuhu ugu gudbiyo Maxkamada Dastuuriga oo si rasmiya ugu dhawaaqaysa kal dirista golaha muddo aan ka badnayn toddoba maamlmood gudahood.

Qodobka(138)ad

U yeedhida Baarlammaanka ee Madaxda Wasaaraddaha iyo Hay'addaha

Marka Labada Gole midkood u yeedho ama u wada yeedhaan Xubnaha Golaha Wasiirrada ama Madaxda hay'addaa Xukuumadda si waafaqsan qodobada 53aad iyo 61aad ee Dastuurka waxay ku wargelinayaan cidda loo yeedhayo 15 maalmood ka hor war-bixinnada looga bahan yahay iyo su'aalaha la filayo in uu ka jawaabo .

Xubinta Labaad
Garsoorka iyo Xukuumadda

Qodobka 139aad
War-bixinta Garsoorka

1. Guddoomiyaha Maxkamadda Sare wuxuu bisha 12aad ee sanad walba u gudbinayaa Madaxweynaha JSL iyo Baarlamaanka (Labada Gole ee Xeer Dejinta) warbixin sanadle ah.

2. Iyada oo laga duulayo qodobka 106aad ee Dastuurka Jamhuuriyadda Somaliland;

   a) Xukuumada oo ay metelayso Wasaarada Cadaaladdu iyo Garsoorku waxay wada-shaqayn dhaw ka yeelanayaan horumarinta cadaaladda, dhawrida xuquuqda iyo xoriyaadka aasaasiga ah ee muwaadinka iyo meel marinta Shuruucda Dalka.
   b) Wasaaradda Cadaaladdu waxay u gudbinaysaa Garsoorka Liiska Mihnadlayaasha Sharciga iyo Garsoorayaasha Dadweynaha.
   c) Iyada oo Madaxweynuhu ku soo saarayo Xeer Madaxweyne nuxurka warbixinta ku xusan faqradda koowaad ee qodobkan, waxa warbixin sanadeedka nuqul laga siinayaa Guddida Cadaaladda iyo Wasaaradda Cadaaladda.

QAYBTA TOBNAAD

Qodobo Kala Duwan

Qodobka (140)aad

Xiliga kala guurka

1) Iyada oo xeerkani Aasaas iyo dhisme u yahay Wasaaraddaha, qaab dhismeedkooda, habka iyo hanaankooda xil gudasho, waxaa xeer Madaxweyne ku soo saaray Madaxweynaha.

2) Hay'ad iyo wakaalad kasta oo aan lahayn xeer aasaasid, waa in mudo lix bilood gudohood ah oo ka bilaabanta marka uu dhaqan-galo xeerkani loogu sameeyaa xeerka aasaasida.

3) Hay'adda ama wakaaladdaha leh, xeer lagu aasaasay, laakiin xeerkoodu aanu la jaanqadi Karin xeerkan, waa in mudo lix bilood gudohood oo ka bilaabanta marka xeerku ku soo baxo faafinta rasmiga ah, lagu waafajiyaa xeerkan.

Qodobka (141) aad

Laalis

Waxa Xeerkan lagu laalay Wareegto kasta oo lagu aasaasay Wasaaradd, waxase dhaqan gal ah Xeer kasta oo aan ka hor imaanayn Xeerkan.

Qodobka (142)aad

Awoodda Soo saarista Xeer-nidaamiyayaal

Madaxwaynuhu wuxuu awood u leeyahay soo saarista Xeer-nidaamiyayaal lagu dhaqan-gelinayo Xeerkan.